

Голас Радзімы

№ 24 (1854)
14 чэрвеня 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

У гэтых маладых людзей — вучняў 10 «Б» класа 23-й мінскай сярэдняй школы — святочны настрой. Сёння для іх прайвінеў апошні школьны званок. На радасных тварах нельга не заўважыць і лёгкі смутак. Яно і зразумела. Юнакі і дзяўчаты развітваюцца са школай, куды прыходзілі кожны дзень на працягу дзесяці гадоў, развітваюцца з настаўнікамі і сябрамі, з якімі іх вельмі многае яднае. Але радасць усё ж відавочная: у жыцці пачынаецца новы этап. [Пра мары і надзеі выпускнікоў 23-й мінскай школы, наогул пра магчымасці моладзі нашай краіны расказваецца на 3-й стар.].

Фота С. КРЫЦКАГА.

падзеі · людзі · факты

ГОСЦІ 3-ЗА МЯЖЫ

«САВЕЦКІЯ ІНІЦЫЯТЫВЫ — ІНІЦЫЯТЫВЫ МІРУ»

Па запрашэнню Савецкага камітэта абароны міру Мінск наведала дэлегацыя Савета міру ЗША на чале з нацыянальнага віцэ-прэзідэнтам савета кіраўнікоў канферэнцыі чарнаскіх юрыстаў Сантвалі Айтэра і членам выканкома Савета міру ЗША, членам нацыянальнага выканкома «Арганізацыі грамадзян за разумны свет», юрыстам з Чарлстана Майклам Келі.

Госці былі прыняты старшынёй Мінскага гарвыканкома В. Пятэнікавым. Яны пабывалі на заводзе халадзільнікаў, мелі гутарку ў Беларускай камітэце абароны міру, азнаёміліся з рэліквіямі Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Члены дэлегацыі выказаліся за падтрымку савецкіх мірных ініцыятыв. «У амерыканскім друку цяжка знайсці звесткі, якія б раскрывалі сутнасць савецкіх мірных ініцыятыв. Няма ні радка аб былых прыкладах добрых адносін і супрацоўніцтва з СССР, — сказаў М. Келі. — Напрыклад, зусім нямногія юнакі і дзяўчаты ў нас ведаюць, што ЗША з'яўляліся саюзнікам Савецкага Саюза ў другой сусветнай вайне. І толькі тыя з амерыканцаў, каму ўдалося пабыць у вашай краіне, разумеюць сапраўднае становішча спраў. Пасля вяртання на радзіму мы таксама раскажам сваім суайчыннікам, што ім няма чаго баяцца савецкай ваеннай пагрозы, а ўсе вашы мірныя ініцыятывы накіраваны на спыненне гонкі ўзбраенняў, ліквідацыю ядзернай смерці».

КАНТАКТЫ СЛУЖАЦЬ ПРАГРЭСУ

За расшырэнне сяброўскіх сувязей з грамадскасцю горада Мінска выказаўся ад імя сваіх землякоў адказны сакратар Нотынгемскага аддзялення Таварыства брытанска-савецкай дружбы Р. Воан. У саставе дэлегацыі гэтага аддзялення ён знаходзіўся ў рэспубліцы па запрашэнню Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі.

Не ваенная канфрантацыя, якую прапаведуюць заходнія краіны на чале з ЗША, а мірнае супрацоўніцтва народаў краін з розным грамадскім ладам — вось выхад з узніклага становішча, адзначыў у гутарцы з журналістамі Р. Воан. Прыкладам такіх сувязей служаць кантакты Мінска і Нотынгема. Пастаянны абмен дэлегацыямі, выстаўкамі дапамагае лепш пазнаць адзін аднаго, падкрэсліў ён.

Члены дэлегацыі былі прыняты ў Беларускай таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, абласным савецке прафсаюзаў і Мінскім гарвыканкоме, сустрэліся з актывістамі Беларускага камітэта абароны міру. Яны пабывалі на Мінскім матарным заводзе, азнаёмі-

НА ВДНГ БССР

Сотні новых экспанатаў з'явіліся на ВДНГ БССР у экспазіцыі, прысвечанай 40-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Шырока паказаны ў ёй дасягненні рэспублікі ў развіцці шэрагу галін прамысловасці, навукі, народнай адукацыі, аховы здароўя, рост культуры і дабрабыту народа.
НА ЗДЫМКУ: школьнікі з Салігорска знаёмяцца з раздзелам «Народная адукацыя».

ліся з выдатнымі мясцінамі і новабудулямі сталіцы рэспублікі.

3 ВІЗІТАМ У БЕЛАРУСЬ

ПАСОЛ КНР У МІНСКУ

Надзвычайны і Паўнамоцны пасол КНР у СССР Ян Шоучжэн, які знаходзіўся ў Беларускай ССР, наведваў вытворчае аб'яднанне «БелаўтаМАЗ».

Ён таксама пабываў на ВДНГ БССР, Мінскім заводзе халадзільнікаў, будаўнічай выстаўцы Дзяржбуда БССР, у Беларускай дзяржаўнай музее гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і зрабіў паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь».

Пасол нанёс візіты намесніку міністра замежных спраў БССР Л. Максімаву, намесніку старшыні Мінскага гарвыканкома М. Жукоўскаму.

ПАМЯТНЫЯ ДАТЫ

ВЕЧАР У НЬЮ-ІОРКУ

Пастаяннае прадстаўніцтва БССР пры ААН правяло ў Нью-Йорку веча, прысвечаны 40-годдзю вызвалення Савецкай Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Перад шматлікай аўдыторыяй выступілі пастаянны прадстаўнік БССР пры ААН А. Шэльдаў. Удзельнікі веча з вялікай цікавасцю прагледзелі дакументальны фільм «Вызваленне Савецкай Беларусі» і мастацкую стужку «Вазьму твой боль». Госці азнаёміліся з фота-і кніжнай выстаўкамі, якія шырока паказваюць дасягненні рэспублікі ў развіцці розных галін эканомікі, навукі і культуры.

КІРМАШЫ

ДЗЕНЬ РЭСПУБЛІКІ

На Міжнародным веснавым тэхнічным кірмашы ў сталіцы Венгрыі адбыўся Дзень Беларускай ССР. Рэспубліка была ўпершыню прадстаўлена самастойным раздзелам на традыцыйным аглядзе дасягненняў сусветнай прамысловасці. Аснову яе экспазіцыі склалі новыя мадэлі «МАЗаў» і «БелАЗаў», прадукцыя 8 беларускіх станкабудаўнічых заводаў, бытавая тэхніка.

Экспазіцыя Беларусі на будапешцкім кірмашы наглядна прадэманстравала актыўны ўдзел рэспублікі ў сацыялістычнай эканамічнай інтэграцыі краін — членаў СЭУ. Цяпер каля 70 працэнтаў агульнага аб'ёму экспартнай прадукцыі БССР накіроўваецца ў краіны сацыялістычнай садружнасці.

КУЛЬТУРНЫЯ СУВЯЗІ

АБМЕРКАВАЛІ АРГАНІЗАЦЫЙНЫЯ ПЫТАННІ

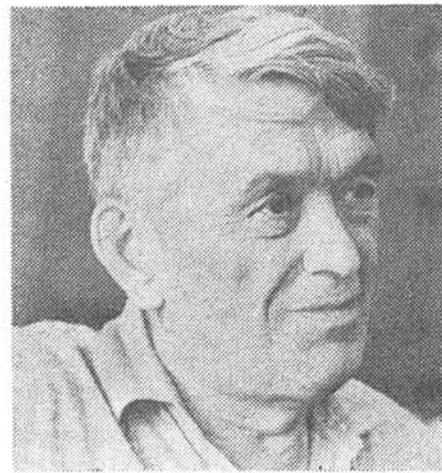
У Мінску пабывалі старшыня Цэнтральнага праўлення таварыства «Японія—СССР» Тацуа Сімідзу і ад-

казны сакратар таварыства Такэсі Хасіна. Яны абмяркоўвалі пытанні, звязаныя з правядзеннем у 1985 годзе Дзён Савецкага Саюза ў Японіі з удзелам Беларусі.

У адпаведнасці з дагаворанасцю ў японскіх гарадах прадугледжваецца дэманстрацыя фотавыставак аб Беларусі і яе людзях, выставак дзіцячага малюнка, вырабаў народных промыслаў. З канцэртамі выступіць фальклорны ансамбль, Японію наведвае беларуская дэлегацыя.

Кожнае выступленне савецкага балета, вашых спевакоў і музыкантаў праходзіць у нас з нязменным поспехам, сказаў Тацуа Сімідзу. Упэўнены, што гэтыя дні будуць садзейнічаць расшырэнню культурных сувязей з беларускай грамадскасцю, паслужаць далейшаму ўмацаванню дружбы паміж народамі Японіі і СССР, падкрэсліў ён.

МАЙСТАР СВАЁЙ СПРАВЫ

59-гадовы Аркадзь ВРАБ'ЕУ, якога вы бачыце на гэтым здымку, — адзін з самых высокакваліфікаваных рабочых Гомельскага станкабудаўнічага завода. Ён аўтар дзесяці рацыяналізатарскіх прапаноў.

УЗНАГАРОДЫ

ЗВАННЕ ГЕРОЯ — СТАРШЫНІ КАЛГАСА

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР вялікай групе працаўнікоў сельскай гаспадаркі краіны прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы з уручэннем ордэна Леніна і залатога медала «Серп і молат».

Сярод удастоеных гэтага высокага звання — старшыня калгаса імя Калініна Нясвіжскага раёна Мінскай вобласці Якаў Аляксанкін. Ён узначылае гаспадарку, якая дасягнула выдатных паказчыкаў па павелічэнню вытворчасці і продажу дзяржаве збожжжа і іншых прадуктаў земляробства.

УРАЧЫСТАСЦІ

ВІЦЕБСКУ — 1010 ГАДОУ

У антываенную маніфестацыю вылілася ў Віцебску традыцыйнае свята, прысвечанае 1010-й гадавіне заснавання горада. Урачыстасці прайшлі пад знакам 40-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, сталі яркім адлюстраваннем мірных імкненняў савецкіх людзей.

...Менш 200 чалавек заставалася ў разбураным горадзе, калі ў яго ўвайшлі воіны Чырвонай Арміі, партызаны. «Ніколі не вернецца жыццё ў гэты мёртвыя сцены», — упэўнена заявілі саюзнікі — амерыканскія эксперты, якія пабывалі на руінах. Але праца савецкіх людзей адрадыла горад, прадоўжыла яго шматвяковую гісторыю.

На ўрачыстым мітынг, прысвечаным 1010-й гадавіне Віцебска, прыводзіліся такія лічбы. Цяперашні жылы фонд горада ў чатыры разы перавышае даваены. У Віцебску, 40 гадоў назад разбураным на 90 працэнтаў, працуюць 53 прадпрыемствы, якія штодзённа даюць прадукцыю амаль на 5 мільянаў рублёў.

Пасля мітынгу пачалося шэсце працоўных да манумента вызваліцелям. Усклаўшы на плошчы Перамогі вянкі і букеты кветак да падножжа помніка, гараджане мінутай маўчання ўшанавалі памяць загінуўшых герояў.

Урачыстасці завяршыў высёлы карнавал.

КОНКУРСЫ

ЖЫЛЛЕ У БУДУЧЫНІ

Аўтары двух праектаў, прадстаўленых савецкімі архітэктарамі, былі названы ў ліку дзесяці лаўрэатаў Міжнароднага конкурсу маладых архітэктараў на тэму «Жыллё заўтрашняга дня», праведзенага ЮНЕСКО пры ўдзеле Міжнароднага саюза архітэктараў. Прадстаўнічае журы, якое ўзначальваў японскі архітэктар К. Танге, разгледзела на працягу трыдцатых двухсот праектаў, прадстаўленых доўгімі з 52 краін свету. Студэнтам і маладым архітэктарам не старэй за 35 гадоў прапаноўвалася прадставіць мадэль дома ці мікрараёна будучыні, які гарманічна ўпісваецца ў навакольнае асяроддзе і ўлічвае дасягненні навукі і тэхнікі. Савецкі Саюз прадставіў 15 праектаў (па пяць ад СССР, Беларускай ССР і Украінскай ССР — членаў ЮНЕСКО). Лаўрэатамі сталі А. Зузік, С. Рыспекаў, А. Загрудны і Т. Рыспекава (СССР), В. Кяскевіч і М. Пушкоў (Беларусь). Іншыя восем лаўрэатаў конкурсу — прадстаўнікі Аргенціны, В'етнама, Інданезіі, Кубы, Мексікі, Нігерыі, Францыі, Японіі. Журы адзначыла яшчэ 14 работ, у тым ліку праект беларускіх архітэктараў І. Марозава і А. Марчанка.

Па праектах дзесяці пераможцаў конкурсу будуць зроблены макеты для дэманстрацыі на міжнароднай выстаўцы ў Цукубе (Японія), якая пройдзе з 17 сакавіка па 16 верасня 1985 года.

АХОВА ПРЫРОДЫ

БРЭСЦКІ БАТАНІЧНЫ САД

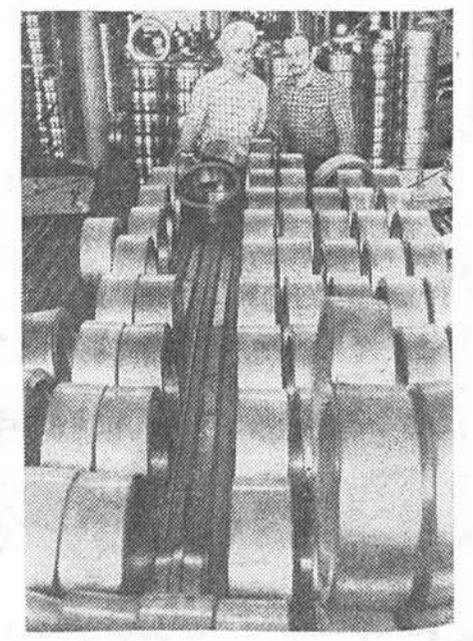
Самы малады ў рэспубліцы батанічны сад створаны на руінах дзевяціга форта Брэсцкай крэпасці.

Ён закладзены па ініцыятыве выкладчыкаў і студэнтаў прыродазнаўчага факультэта мясцовага педагагічнага інстытута. На пяці гектарах высаджана амаль 300 парод і відаў дрэў і кустоў. Тут не толькі прадстаўнікі фауны нашай рэспублікі, але і замежныя «госці».

Цэнтральная алея саду — гэта рады глогу, катальпы, рабіны, звычайнай і круглалістай. Непадалёку набіраюць сілы аралія маньчжурская, айва японская, барбарыс, вішня лямцавая, вяз коркавы, іншыя экзатычныя дрэвы і кусты. Асобнымі групамі і радамі высаджаны лох серабысты, абляпіха, спірэй, гартэнзія.

Батанічны сад стаў прыроднай лабараторыяй для студэнтаў-біёлагаў і вучняў сярэдніх школ, любімым месцам адпачынку гараджан.

ДЛЯ СЯБЕ І ЗА МЯЖУ

У любой галіне прамысловасці патрэбна прадукцыя Мінскага падшыпнікавага заводу. Калектыў гэтага прадпрыемства працуе стабільна на працягу многіх гадоў. Тут укараняюцца новае тэхніка і перадавая тэхналогія, расце прадукцыйнасць працы. Значную частку сваіх вырабаў завод пастаўляе на экспарт.

НА ЗДЫМКУ: слесары-зборшчыкі Аляксандр УХЛОУ і Мікалай ЗАЯЦ.

Працаўнікі сельскагаспадарчай эксперыментальнай базы «Кастрычнік» Воранаўскага раёна і саўгаса «Шальчынкінай» Шальчынкінскага раёна — даўнія сябры. Беларускія і літоўскія зем-

ляробы дапамагаюць адзін аднаму ў гарачую пару сяўбы і ўборкі ўраджаю, дзеляцца вопытам вырошчвання збожжа, гаспадарчага будаўніцтва. Дваццаць год звязвае

працаўнікоў дзвюх гаспадарак дагавор аб садружнасці. НА ЗДЫМКУ: дырэктар эксперыментальнай базы «Кастрычнік» Анатоль ЖУЛЕГА (справа) з гасцямі з Літвы. Фота В. АЛЯШКЕВІЧА.

ЭКСПРЭС-ДАСЛЕДАВАННЕ Ў ЗВЫЧАЙНЫМ КЛАСЕ

ЗВЫЧАЙНАЙ ШКОЛЫ

ДЗВЕ СІСТЭМЫ: ЗДАБЫТКІ АСВЕТЫ

Пачну з невялікага даследавання, якое я правёў сярод вучняў 10 «Б» класа 23-й мінскай сярэдняй школы. Звычайнага класа звычайнай школы, якая стала аб'ектам маёй увагі толькі па той прастай прычыне, што знаходзіцца побач з нашай рэдакцыяй.

Юнакам і дзяўчатам было пранавана адказаць на тры пытанні:

1. Чым азіраецца заняцця пасля сканчэння школы?
2. Ці супадаюць вашы планы адносна выбару прафесіі з вашымі магчымасцямі (у тым ліку матэрыяльнымі)?
3. Чаго вы хацелі б дасягнуць у жыцці?

На анкету адказалі ўсё дваццаць шэсць чалавек. Вось вынікі: 15 чалавек пасля школы збіраюцца паступаць у вышэйшыя навучальныя ўстановы (інстытуты і ўніверсітэты), 2 — у тэхнікумы, 9 чалавек вырашылі звязаць сваё жыццё з рабочай прафесіяй.

На другое пытанне адказ быў амаль адназначны. 24 чалавекі сказалі, што іх планы адносна выбару прафесіі цалкам супадаюць з іх магчымасцямі. І толькі двое дзесяцікласнікаў выказалі няўпэўненасць, але падкрэслілі, што матэрыяльны фактар тут не прычына.

І трэцяе пытанне. Тут было выказана абсалютнае аднадушша. Усе 26 чалавек адказалі, што галоўнае, чаго яны хацелі б дасягнуць у жыцці, — гэта займацца любімай справай, якая б прыносила карысць грамадству і дала маральнае задавальненне ім самім.

Вось такія планы і такія думкі ў выпускнікоў звычайнага класа звычайнай савецкай школы. Асабіста для мяне нічога даўняга тут няма. Усё натуральна. Натуральна, што сярод 15 дзесяцікласнікаў, якія вырашылі паступаць у інстытуты і ўніверсітэты, 9 — дзеці рабочых. Бо тут, як і ва ўсім астатнім, не мае значэння, у якой сям'і ты нарадзіўся і вырас. Умовы жыццёвага старту ў нас аднолькавыя як для сына акадэміка, так і для дачкі рабочага. На экзаменах пры паступленні ў інстытут ніхто не будзе цікавіцца, якой ты нацыянальнасці і хто твае бацькі. Адзінае, што бярэцца пад увагу, — гэта твае веды і жаданне спяцігаць навуку далей.

СССР — краіна з самым высокім узроўнем адукацыі ў свеце. У нас яна агульнадаступная, бясплатная, а ў сярэдніх школах да таго ж абавязковая.

Цяпер сярод насельніцтва СССР, уключаючы ўсе нацыі і народнасці, дасягнута суцэльная пісьменнасць.

За гады Савецкай улады амаль 100 мільянаў чалавек у СССР атрымалі сярэдняю адукацыю. Больш за 18 мільянаў скончылі тэхнікумы і іншыя сярэдня спецыяльныя навучальныя ўстановы. Прыкладна столькі ж спецыялістаў за гэты час падрыхтавана інстытутамі і ўніверсітэтамі. Вышэйшую і сярэдняю (поўную і няпоўную) адукацыю маюць 85 працэнтаў занятых насельніцтва.

— Рознымі відамі адукацыі ў краіне зараз ахоплены больш за 103 мільёны чалавек, з іх 44 з лішка мільёны — школьнікі, звыш 5 мільянаў — студэнты інстытутаў і ўніверсітэтаў.

— У Савецкім Саюзе 143 тысячы школ. Навучаюць дзяцей амаль 3 мільёны настаўнікаў.

— Паводле дадзеных ЮНЕСКА, у СССР на аднаго настаўніка ў сярэднім прыпадае 14 вучняў. Гэта лепшы паказчык у свеце. У Японіі на аднаго настаўніка — 26 вучняў, у ФРГ — 23, у Вялікабрытаніі — 22, у Італіі і ЗША — 19.

— Да Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі на тэрыторыі Беларусі не было ніводнай вышэйшай навучальнай установы. Цяпер наша рэспубліка па колькасці студэнтаў (прапарцыянальна насельніцтву) пераўважае такія развітыя капіталістычныя краіны, як Вялікабрытанія, ФРГ, Італія.

— У народнай гаспадарцы Беларусі працуе зараз больш за 1 мільён выпускнікоў вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў. Гэта ў пяць разоў больш, чым ва ўсёй дараўвалюцыйнай Расіі. У 33 вышэйшых і 136 сярэдніх спецыяльных навучальных установах рыхтуюць спецыялістаў амаль па 200 спецыяльнасцях.

Як бачым, у маладых людзей нашай краіны ёсць усе магчымасці павышаць свой адукацыйны і прафесійнальны ўзровень, ніякіх бар'ераў і перашкод на гэтым шляху няма ні для кога.

А цяпер трохі статыстыкі, узятай намі з газеты «Лос-Анджэлес таймс». Ацублікаваныя ў ёй вынікі даследавання, праведзенага ўраганамі асветы Лос-Анджэлеса, сведчаць, што больш за 40 працэнтаў вучняў сярэдніх школ горада вымушаны кінць вучобу і ісці працаваць, каб дапамагчы сям'і звесці канцы з канцамі. У раёнах, дзе большасць насельніцтва складаюць прадстаўнікі нацыянальных меншасцей, амаль 70 працэнтаў вучняў не могуць скончыць вучобу і атрымаць атэстат сталасці. Каменціруючы дадзеныя даследавання, «Лос-Анджэлес таймс» падкрэслівае, што яны сведчаць пра пагоршэнне ў апошнія гады становішча ў сістэме школьнай адукацыі. У сярэднім па краіне, як адзначае газета, каля адной трэці 17-гадовых грамадзян ЗША не маюць атэстата сталасці. Вось такая сумная статыстыка.

Але вернемся з далёкай Амерыкі зноў да нас у Мінск. Юнакі і дзяўчаты 23-й мінскай школы зараз здаюць выпускныя экзамены, падводзяць рысу пад дзесяцігоддзі сваёй вучобы. Наперадзе іх чакае доўгі жыццёвы шлях. Як ён складзецца? Ці спраўдзіцца надзеі і планы гэтых маладых людзей?

Абсалютна ўпэўнена гаварыць пра гэта пакуль рана — час пакажа. Але думаецца, кожны з сённяшніх дзесяцікласнікаў знойдзе сваю дарогу, сваё месца ў жыцці. Усё залежыць, у першую чаргу, ад іх саміх.

Ігар ГЕРМЯНЧУК.

ПАДЗЯЛІПА ЛЁС ХАТЫНІ

ВЁСКА ЖЫВЕ, ВЁСКА ПАМЯТАЕ

Хатынь. Боллю і смуткам поўніцца сэрца, калі праходзіш па былых вуліцах гэтай былой лясной беларускай вёсачкі. Увесь свет ведае яе трагедыю: азварэлыя фашысты спалілі Хатынь разам з усімі, хто тут быў у той дзень: жанчынамі, дзецьмі, старымі.

Пад жалобныя гукі званоў, устаноўленых на месцы кожнага спаленага дома, іду ў самы канец мемарыяльнага комплексу. Там стаіць стэла-помнік. На ёй — назвы ўсіх вёсак Беларусі, што былі спалены ворагам у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Учытваюся ў спіс. Бы агнём апальваюць сэрца знаёмыя назвы: Моталь, Псышчава, Адрыжын...

Адрыжын!.. Гэта зусім побач з маімі роднымі мясцінамі!

БЫЛОЕ

Светлай маланкай абляцела Адрыжын шчаслівая вестка: Чырвоныя палкі прагналі ненавісных польскіх паноў. Сюды, у самую глыб Палесся, прыйшла свабода — пачала ўстанаўлівацца Савецкая ўлада. Нават не верылася палешукам, што нарэшце яны выйшлі з кабалы. Не трэба больш гнуць спіны на паноў і багацеяў. Скончылася напаягальнае жыццё: ураджаю са сваіх палосак, якія туліліся сярод суцэльных балот, ледзь хапала на зіму. Пасля піліпаўкі ўжо даводзілася думаць, чым накарміць галодных дзяцей. У страву ішлі жалуды, усялякая, хоць крыху ядомая, лясная ды балотная здабыча. Радаваліся, калі вясной па сонцапёках прабівалася зялёная пякучка-крапіва. З яе можна было зварыць поліўку.

А тут столькі зямлі. Ды не балотнай, дзе ўраджай то вымакаў, то выгараў у спёку. Сяляне атрымалі лепшыя панскія ўчасткі. Жыві ды працуй на радасці!

Толькі не надоўга хапіла той радасці. 41-шы год абяцаў добры ўраджай, а прынес... вайну. Чорнымі крыжамі на варажых крылах яе абяцалі фашысцкія «Юнкеры». Не, яны не бамбілі Адрыжын тым летам. Надта нязначнай цэллю была маленькая вёска. Але іх крумкачыныя чароды неслі смерць краіне, заваяванаму шчасцю.

Фашысты спадзяваліся, што асаблівых праблем у адносінах з насельніцтвам Заходняй Беларусі не будзе. Маўляў, не паспелі палешукі за кароткі час пранікнуць «чырвоной заразай». Памыліліся. Замест пакорнасці і безагаворачнага падпарадкавання сустрэлі актыўнае супраціўленне, усенародную барацьбу. Людзі ішлі ў лес, арганізаваліся партызанскія атрады. Узначалі іх партыйныя работнікі, савецкія актывісты. Тыя, хто застаўся ў вёсках, становіліся памочнікамі мсціўцаў. Сувязнымі былі Мікалай Япішка, іншыя вяскоўцы. Менавіта з іх дапамогай партызаны знішчылі паліцэйскі ўчастак у Адрыжыне, захапішы трох прыслужнікаў фашыстаў.

— Вораг сарваў злосць на мірных жыхарах, — расказвае Мікалай Цырыльчук. — Спякотным летнім ранкам у вёсцы паявілася раз'юшаная хеўра салдатні на чале з афіцэрам. Сабралі людзей, дапытваліся, хто спаліў частак. Вяскоўцы маўчалі. Тады фашысты загалілі трыццаць дамоў — цэлую вясковую вуліцу. Цудам уцалела толькі адна хаціна.

З болям у сэрцы ўспамінае тое лета і галоўны бухгалтар мясцовага калгаса «Кастрычнік», ветэран вайны і працы Васіль Саўчук:

— Фашысты не адзін раз урываліся ў вёску, здэкаваліся з жыхароў. На маіх вачах яны расправіліся з сям'ёй суседа — лекара-ўрача. Прама на падвор'і карнікі расстралялі яго самога, жонку, малое дзіця і старэнькую маці. Усяго ж за час вайны 170 адрыжынцаў не вярнуліся ў родныя мясціны.

Іх імяны высечаны на помніку-абеліску, што высіцца зраз у цэнтры вёскі, непадалек ад светлага возера.

СЁННЯ І ЗАУТРА

Калі пасля Перамогі франтавікі вярнуліся ў родны кут, вёскі яшчэ не было. Людзі аддавалі ўсе сілы, каб забяспечыць фронт. Ды і не было каму заняцца справай: здаровыя мужчыны ваявалі. Жылі хто дзе мог. Той у зямлянцы, гэты ў будане, іншы — у сваякоў у суседніх вёсках.

З якой злосцю франтавікі білі фашыстаў, з такой энергіяй узяліся за аднаўленне. Побач будаўнічы лес не рос — балоты. За некалькі верст саматуж цягалі бярвенні: коней таксама не застаўся.

Адбудаваўся, арганізавалі калгас імя Пенамарэнкі, сталі весці і развіваць агульную гаспадарку. У 1952 годзе дробныя калгасы аб'ядналіся ў адзін — імя Калініна. Пазней яго перайменавалі ў «Кастрычнік».

Дапамаглі меліяратары. Яны асушылі навакольныя балоты, перадалі гаспадарцы амаль пяць тысяч гектараў багатай зямлі. Зраз тут калышацца хлебная ніва, зелянеюць бульба, буракі, кармавыя культуры.

Нават у параўнанні з той, адбудаваўся пасляваеннай, непазнавальна змянілася вёска Адрыжын. З прыемнасцю празджаеш асфальтаванай цэнтральнай вуліцай. Абалал — прыгожыя домкі. За мінулыя пяцігодкі калгас пабудоваў 30 кватэр, лазне-пральны камбінат. На ўскраюк вёскі вырас малочнаварны комплекс на 400 галоў жывёлы. У суседніх Баландзічах дае прадукцыю другі, яшчэ буйнейшы комплекс. Вітамінныя травяныя гранулы паступаюць на калгасны склад з міжквалгаснага прадпрыемства «Пясчанае».

Словам, калгас багацее, людзі жывуць заможна, з кожным годам расце іх дабрабыт.

Цяпер, што тычыцца перспектывы «Кастрычніка». На гэтую тэму я гутарыў са старшынёй калгаса Іванам Шульганом.

— Шлях наперад мы бачым у інтэнсіфікацыі сельскагаспадарчай вытворчасці, — сказаў ён. — Хутка ў нас пачнецца будаўніцтва буйнейшага ў раёне комплексу па адкорму 500 бычкоў. Затым плануем расшырыць яго ўдвая. Адначасова ў вёсцы будзе пабудавана яшчэ адна вуліца з 20 дамоў: дзесяць аднакватэрных і столькі ж двухкватэрных. Так што нашы жывёлаводы атрымаюць выдатнае жыллё. У новы будынак пераселіцца праўленне калгаса. Вольны час хлебаробы змогуць правесці ў сучасным Доме культуры. У гандлёвым цэнтры размесціцца прамтаварны магазін, салон мэблі, сталовая. Але гэта не ўсё. Дзіцячы сад-яслі на 90 месцаў дазволіць вызваліць дадатковыя рабочыя рукі.

Зменіцца і само возера Пясчанае. Яго акружыць земляны вал, узровень вады павысіцца на паўтара метра. Такім чынам забяспечым вільгаццю кармавыя ўгоддзі. Ураджай траў не будзе залежаць ад прызыў надвоўя. Прысушыць, скажам, лета сенажаць або пашу — уключаем паліў, і зазьяе вясёлка штучнага дажджу.

Вядома, усё гэта справа не аднаго года. Але так будзе. Гарантыя таму — старанная праца хлебаробаў «Кастрычніка». Яны здолелі адбудаваць з папалішчай родную вёску, дабіліся яе росквіту, змогуць і многае іншае. Тым больш што людзі ведаюць: сваёй работай яны маюць мір. Адрыжын жыве, Адрыжын памятае лета 1942 года і хоча, каб на зямлі больш не было людскіх трагедый...

Васіль ЖУШМА.

Іванўскі раён
Брэсцкай вобласці.

ЯК ПРЫВЯЗАНЫ ДУМКАЙ...

Ці мог ён тады думаць, што праз сорак гадоў, амаль у той жа дзень, на дарозе да бацькі спыніцца ў Мінску, пойдзе ў музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і будзе душыць у сабе горкія слёзы: так нахлынула раптоўна ўсё перажытае, выпактаванае, але не адбалелае. Відаць, гэта як асколак у целе параненага салдата — будзе балель, пакуль жывеш.

Каб жа можна было заглянуць тады наперад!

— Не было выйсця... Альбо — альбо... Пачалі заганяць у гэтую «Самаахову». Хто ж добраахвотна хацеў ісці туды. Галаву ў пятлю — каму ахвота. Але яны былі таксама хітрыя: не пойдзеш да нас — бацьку забяром, хату спалім... Заставаўся адзіны шанец, як мне здавалася, — паехаць на работу ў Германію, Выбару не было.

Вайна — гэта цяжкае, можа нават — нечалавечае выпрабаванне. Яна ад кожнага патрабуе адказу на пытанне: з кім ты? Яму было за дваццаць, калі ён павінен быў зрабіць свой выбар. Можа, не найлепшы. Напэўна, не самы правільны. Але тады, у 1944 годзе, калі ўсё было на мяжы жыцця і смерці, яму хацелася аднаго: ацалець самому і адлясці небяспечку ад бацькоўскага дома. Ісці заадно з тымі беларусамі, хто штурхаў да здрады свайму народу, яму не па дарозе было. Не хацеў, сумленне перасцерагала. Як гэта можна ўзяць вінтоўку ў рукі, каб накіраваць яе супраць сваіх жа людзей. Не, хоць ён і быў маладым чалавек і разумам, але разабраўся, хто такія «беларускія патрыёты», навошта патрэбныя тыя «Самапомач», «Самаахова», а потым і «Краёвая абарона». А яны сваё. «Як гэта так, каб адукаваны чалавек ды не разумееў «нацыянальнай справы»? Не хочаш да нас — пасадзеш у Германію». Лепей ужо на катаргу ў рэйх, чым да нацыяналістаў.

Каб жа ведаў, што прасмярдылы нямецкі вагон вязе яго назаўсёды з Бацькаўшчыны, што мінуць доўгія гады здзекаў баўэра, бадзяння па бараках для перамешчаных асоб, адчайнага змагання за сваё існаванне, перш чым ён прыедзе зноў сюды. Але ўжо толькі госцем...

Як толькі ён вымавіў сваё прозвішча — Раманоўскі, я адразу ж здагадаўся, што гэта той самы беларус з Мюнхена, які гады тры назад стаў падпісчыкам нашай газеты. Помню яго першы ліст у рэдакцыю, поўны сумнай шчырасці. Нізкі ростам і маладзейшы за свае шэсцьдзесят з гакам Вяяслаў Раманоўскі быў і падобны і неподобны да беларуса. Глянуўшы на яго, я падумаў: як чужы свет мяняе чалавека. Нават аблічча, не гаворачы пра душу. Колькі разоў мне даводзілася сустракаць замежнага суайчынніка — з Амерыкі, Канады, Аргенціны, і заўсёды ўражвала гэта знешняя неадпаведнасць тыпу беларуса, нейкі няўлоўны налет амерыканскага, еўрапейскага, аўстралійскага. Не толькі ў манеры трымацца, гаварыць, але нават у рысах твару. Быццам свой чалавек і не свой.

Вяяслаў Раманоўскі пачаў гаварыць па-руску. Вачу, падбірае словы, бы школьнік, які не вывучыў урок. Прапаў перайсці на беларускую, калі яму лягчы. Так-так! Згаджаецца паспешліва і радасна і пачынае падбіраць беларускія словы.

Каб справіцца з думкай і выказаць яе на той мове, якой вучыла яго маці, Вяяслаў дапамагае сабе жэстамі, раз-пораз узнімае вочы да столі, нібы шукаючы там дапамогі. Усё роўна выходзіць — адно слова рускае, адно беларускае, трэцяе падобнае на ня-

мецкае. Ламаная мова, нейкая мяшанка, нават цяжка слухаць. Каб зразумець яго, трэба ўвесь час напружваць увагу. Але што мяне канчаткова бянтэжыць і нават крыўдзіць, гэта акцэнт. Няўжо гэты чалавек нарадзіўся беларусам?! Трэба, не ведаю кім быць, каб так нявечыць мову, што была табе роднай!

І раптам працінае балючая думка: гэта ж — калецтва! Звычайна, калі гавораць пра гора, якое нясе вайна, называюць самае жахлівае: смерць, разбурэнні, разруха, голад. Але як многа іншых адценняў хавае агідны твар вайны. Сям'я, раскіданая па свеце, загубленая юнацкая мара, няспраўджаная людская надзея, скалечаная душа...

А згубіць мову — гэта не калецтва? Як жа жорстка пакрыўдзіла вайна Вяяслава Раманоўскага. Каб не фашысцкая навала, быў бы ён, напэўна, добрым настаўнікам у сваёй Бароўцы. Хай бы простым чалавекам так і застаўся, але на сваёй зямлі, сярод сваіх людзей, пад сваім сонцам. Сэрца грэла б думка: гэта — мае выхаванцы, гэта — плён маіх цяжкіх і пшаслівых дзён.

— Скуль жа мне ведаць родную мову? Жонка — немка. Не скажу, — добрая кабетка, з-за яе, па-маладосці, і застаўся ў Германіі. Дачка — таксама гаворыць толькі па-нямецку. Хаця крыху навучыў разбірацца і нашаму. Вакол — эмігранты: то палікі, то югаславы, то туркі, што прыехалі на работу. А сваё — хоць ты крычы. Праз многа год знайшоў я адзінага беларуса ў нашым горадзе. З Нарачы ён. І жонка яго — з нашых. Як жа мы даражылі адзін адным — ёсць хоць слова да каго правоміць. Як браты родныя былі мы з ім. Нядаўна памёр... Цяжка мне цяпер, бо зноў я адзін.

Насупраць Вяяслава сядзела яго плямёніца Маня. Яе сёння адпусцілі з работы, каб магла сустраць дзядзьку, паказаць яму Мінск, а вечарам адвезці яго да свайго бацькі і дзеда ў вёску. Маня ўсё больш маўчыць, слухае дзядзьку, толькі часам устаўіць слова, каб дапамагчы мне зразумець, што ён хацеў сказаць. Маня прыехала ў Мінск з адзіным жаданнем: прапаўца на заводзе. Узлі з ахвотай. Навучылі, дапамаглі атрымаць спецыяльнасць. Цяпер працуе і вучыцца. Жыве, як і ўсе ў яе становішчы, у інтэрнаце, пакуль не выйдзе замуж: сямейным ужо кватэра належыць. Дзядзька, зрэшты, бачыў, як яна жыве. Сваю адзіную дачку Вяяслаў вывучыў на правізара. Цяпер Грэтхен, равесніца Мані, праходзіць практыку. Думае пра работу.

— Куды ж дастала накіраванне? — запытаўся, што маю справу з грамадзянінам капіталістычнай краіны, пытаюся ў Вяяслава.

На твары Мані з'яўляецца нешта нясмешлівае. Яна ўжо ведае ад дзядзькі тое-сёе. Вяяслаў нейкую хвіліну маўчыць, быццам дабіраецца да сэнсу майго пытання, і раптам, зразумевшы яго, амаль не ўскочыў з крэсла.

— Што вы! — замахаў рукамі. — Якое размеркаванне? Гэта яе брат, Васіль, — ківае ў бок Мані, — як скончыць інстытут, дастане адразу месца...

— Наш Васіль вучыцца ў політэхнічным. Так, тут у Мінску, — устаўляе Маня. — Налета скончыць. Інжынерам будзе.

— ...А ў нас трэба працу самому знайсці. Была нядаўна абвестка: аптэцы патрабуюцца фармацэўты. Дачка кінулася туды (гэта ў іншым гора-

дзе), аж там дваццаць чалавек на адно месца. Цяпер у нас праблема з работай. Беспрацоўе...

Вяяслаў Раманоўскі лічыць, што яму шанцавала. Дваццаць пяць год прарабіў на заводзе слесарам. Цанілі яго, як ён гаворыць, за высокую кваліфікацыю, даражылі ім. Таму калі ўзнікла пытанне, каго звольніць, звольнілі... Раманоўскага.

— Але як я быў добрым работнікам, дык мяне не проста выкінулі — адправілі на пенсію. Не поўную пенсію атрымліваў, толькі 80 працэнтаў.

— А колькі ж пенсіі выплачвае вам дзяржава? — зноў, забыўшыся, з кім гутару, задаю Вяяславу найўнае пытанне.

— Што вы! Якая дзяржаўная пенсія? — зноў ён прыўзнямаецца з крэсла і рэзка пратэстуе. — Гэта мая пенсія, мае грошы! Гэта ў вас дзяржава дае вам пенсію. А я дваццаць пяць гадоў месяцаў у месяц плаціў узносы на сваю пенсію.

А яшчэ з кожнай зарплаты Вяяслаў Раманоўскі аддаваў грошы ў фонд беспрацоўя, на выпадак, калі скажучь, што больш яго высокакваліфікаваная праца непатрэбна. У фонд медыцынскай дапамогі, на выпадак хваробы. Ну і падатак — гэта ўсім зразумела. Трэба было агораць нейкі дах над галавой, гнездо сваё. Пачаў будаваць дамок. Колькі працаваў, столькі і плаціў за яго. А ўсялякія іншыя расходы! Здаецца, зарабляў і не мала, ды аддаваў яшчэ больш.

— Мусіць, адвыклі за сорак гадоў ад сваёй старані? — задаю знарок «правакацыйнае» пытанне Вяяславу Раманоўскаму.

Чакаю аднаго з двух, на мой погляд, магчымых адказаў — абурэння ці раўнадужнай згоды. Раманоўскі сваім адказам мяне нібы прысароміў. Чалавеча, ці можна так здзекавацца з людской бяды?! З паўмінуты цягнулася паўза. Потым, скоса зірнуўшы на мяне, Раманоўскі пачаў надзіва спакойным і ціхім голасам. А ўвесь выраз яго твару гаварыў: «Ат, што табе тлумачыць! Сыты галоднаму не спагадае».

— Трэці раз еду я да бацькі і брата ў вёску. Першы раз быў дзесяць гадоў назад. Тады яшчэ маці жыла... Цягне сюды. Ужо заўважыў: калі еду з Мюнхена ў Бароўку, забываю пра дом, сям'ю, не даехаўшы да граніцы. У вёсцы цэлае лета ганчу — а каб табе ўспомніць, што недзе ў Нямецчыне застаўся свой кут нажыты. Прыязджаю ад бацькі дамоў, да жонкі, да дачкі, а думкамі ніяк не магу адарвацца ад Бароўкі, ад сваёй Вілейшчыны. Удзень і ўначы стаяць перад вачыма бацькі, брат, суседзі, бачу вясельныя вокны роднай хаты, бялюткія фіранкі на іх, здаецца, адчуваю пах роднай зямлі, чую гоман кабет на прапалцы буракоў, у полі, звонкі смех і шчабятанне дзяццяў, што ганяе футбол надвечоркам... Адкажыце, чаму я думкай нібы прывязаны да Бацькаўшчыны? І ўдзень і ўначы. Я, як тая грэшная душа ля райскай брамы, тапчуся на парозе бацькоўскага дома.

Чаму, як толькі дастаў візу, гатоў быў кінуць усё, тут жа сесці ў цягнік і хутэй ехаць? Трэба ж было выгнаць аж тры месяцы. Спачатку лічыў тыдні, дні. Потым гадзіны.

Вяяслава Раманоўскага доўгі час мучыла і яшчэ адна думка: як наблізіць дачку і жонку да сваёй радні? Яму карцела, каб яны пабачыліся і па-чалавечы зразумелі адзін аднаго. Нягледзячы на тое, што паміж імі пралягла вайна. Аднойчы ён выбраўся на Беларусь усёй сям'ёй, нават ценчу ўзяў з сабой, упрасілася. Для

Раманоўскага было вялікай радасцю, калі дзве маці — яго і жончына, — сядзячы на ўслончыку, пра нешта вялі гамонку на розных мовах. І калі ён спытаў сваю маці, як жа яны разумеюць адна адну, тая адказала, уздыхнуўшы: «Сэрцам, сыноч. Сэрцам разумею».

Той, хто перажыў гора, спагадае ў бядзе іншаму. Маці яго жонкі хацела, каб ведалі бацькі Вяяслава, што іх сям'я простая, рабочая. Што яе сына загубіў гэты шалёны фюрэр, калі ў апошнія дні свайго панавання забраў і старых і малых на фронт. Пятнаццаць год было яе сыну, калі прайшла, бы каса смерці, «татальная мабілізацыя». Старая жанчына паўтарала гэту сямейную гісторыю мо дзесяць разоў запар. Ёй здавалася, што калі гаварыць і гаварыць пра яе, то кожны зразумее, нават не ведаючы мовы.

— Сам я хацеў пабачыць Хатынь і сваім наказам. Павёз брат на сваёй машыне. Выехалі рана-раненька. У Хатыні толькі сонца ўзышло над лесам. Мы пачулі, як ударыў звон...

Нешта сіцнула яму горла. Вочы напоўніліся слезамі. Я ніколі не бачыў, каб мужчына так лёгка паддаваўся нахлынуўшаму на яго пачуццю. Ён прамамытаў нешта, відаць, прасіў прабачэння за сваю нястрыманасць, і адшыў у далёкі кут кабінета. Потым, супакоіўшыся, сказаў:

— Жонка і маці толькі выціралі слёзы і паўтаралі: «Ці ж мы хацелі гэтага... Ці ж мы вінаватыя...»

Быццам гэта была іх асабістая віна перад яго маці. І раптам Раманоўскі перамяніў тон, напэўна, каб адагнаць цяжкі ўспамін.

— А наогул, ім у нас вельмі спадабалася. Асабліва людзі, такіх людзей панукаць.

Што мая тешча ўладабала, дык гэта беларускую бульбу. Казала, што нямецкая — гэта ж мыла. А такую ёсць упершыню. Дык вось цяпер наказала, каб прывёз на развод хоць вядро бульбы. Хоча пасадыць у сібе ў гародчыку. Як вы параіце, звязанца мне з гэтай квэстыяй ці не? Я ўзяў бы з чамадан бульбы, каб на граніцы прапусцілі...

Ён быў пакуль яшчэ тут, у Мінску, у маім кабінете. Расказаў пра сваё несалодкае жыццё, скалечанае вайной, а па твары было відаць, што думкі яго ўжо ў Бароўцы, на бацькоўскай сядзібе. Ён цешыўся, як малы, што аж тры месяцы яму адвезена візай быць госцем на роднай зямлі. Госцем? Не, ён не пагаджаецца з гэтым. Ён хоча, як у маладосці, узяцца за ручкі плуга і, панакваючы коніка, прагнаць баразну... Ах, прабачце, ён забыўся, што на Вілейшчыне цяпер не трыццаць дзевяты год...

— Вёска цяпер не тая, што даўней. Сам бачыў, што там казаць! На чатырыста працэнтаў змянілася. Бацька мой часам кажа: «Сынку, мы цяпер навучыліся жыць, не маючы сваёй зямлі. Усё ёсць у нас: і грошы ў кішэні, і кароўка ў хляве, і хлеб на стале. І галава не баліць, што свайго хутара не маем. А каб нават і давалі, то цяпер не ўзяў бы».

Не, сядзець склаўшы рукі ён не стане. Ускіне касу на плечы, росным ранкам пройдзе які пракос на лужку. Можа, дзе што дапамагчы ў полі трэба. Ці каля дому. Работа ў вёсцы заўсёды знойдзецца. Ён усё жыццё працаваў на чужых, цяпер яму хочацца быць карысным для сваіх. Можа тая яго дапамога ім і не патрэбна — жыллі ж яны без яго. Але гэта патрэбна яму. Каб не адчуваць сібе адрэзаным зачарцельным акраіцам.

Вацлаў МАЦКЕВІЧ.

Брэст — Адэса — Херсон — Севастопаль — Брэст. Па гэтай маршруту зрабілі захапляючае падарожжа на спецыяльным турысцкім поездзе каля чатырохсот ветэранаў вайны і працы, рабочых, моладзі Брэстчыны. Вялікае ўражанне засталася ў іх ад наведання Малахава Кургана і Сапун-гары ў Севастопалі, іншых мясцін баявой славы савецкага народа.

НА ЗДЫМКАХ: у Севастопалі брэстскія турысты сустраліся з удзельнікам вызвалення гэтага горада А. Вальбекавым з Туркменіі; у час наведання Херсона турысты Брэстчыны зрабілі прагулку па Дняпру.

Фота Э. КАБЯКА.

[Продолжение. Начало в № 23].

Находясь в плену антикоммунистической идеологии, он безапелляционно утверждает, что положение народов СССР принципиально не изменилось, что старая Русская империя не распалась, а лишь преобразовала свою природу. Изарраченное представление о советской действительности подводит его к выводу, что союзные республики СССР будто бы фактически не суверенны, поскольку у них «нет неотъемлемого признака федерации — суверенности территории в определенных границах, так как все они субординированы к центральной власти». Советологу явно не по душе принцип демократического централизма в управлении страной, всей жизнью многонационального Советского государства, вот он и пускает в оборот откровенную ложь, не забывая об аргументации своих постулатов.

В последние годы буржуазные политологи стремятся уйти от сложившихся стереотипов в трактовке национальных отношений в СССР. Многие из них вынуждены признать, что «ленинская национальная политика оказалась самым эффективным орудием консолидации народов бывшей империи в новую советскую государственную структуру». Однако они не были бы убежденными антисоветчиками, если бы сознательно не искажали политику КПСС в области национально-государственного строительства. Упомянутая выше Т. Харма-стоун-Раковска делает ложный вывод о том, что будто бы прагматизм КПСС «в течение последних двух десятилетий вызвал к жизни «этнический национализм», который разрушит основы советской интеграции». Так выдают желаемое за действительное.

Французский социолог Э. Каррер д'Анкос пробует также пропагандировать этот насквозь фальшивый тезис. Он заявляет, что В. И. Ленин якобы «допустил лишь внешнее проявление национального многообразия», сохраняя централистское содержание. Э. Каррер д'Анкос, как и другие современные антикоммунисты, пытается доказать, что В. И. Ленин рассматривал решение национального вопроса чисто прагматически и поэтому якобы в исторической перспективе «не отводил какого-либо места национальностям и создавал орудия централизации, предназначенной для подготовки будущего слияния наций на основе Советской власти». Так, извращая политику КПСС, сей советолог задается целью опорочить идеи ленинизма, принизить советский опыт решения национального вопроса.

Основная цель всех критиков ленинских положений сводится к одному: доказать, что право наций на самоопределение в СССР вообще не осуществлено, поскольку ни одна нация вот уже 60 лет не вышла и не выходит из Союза ССР. Однако эти «доказательства», построенные на столь шаткой идейно-теоретической основе, опровергнуты действительностью. В. И. Ленин не только теоретически обосновал историко-экономическое содержание права наций на самоопределение, но и дал образец последовательного проведения его в жизнь на практике первой социалистической страны. Это подтвердил и опыт социалистического строительства в СССР.

Для буржуазной политологии последних лет характерно тяготение к «региональным» исследованиям, важность которых специально подчеркивают теоретики антикоммунизма. Все их усилия в данной области направлены на то, чтобы развить главный свой тезис о «поглощении» бывших национальных окраин «советским империализмом».

К изучению «региональных» проблем привлечены различные специалисты — историки, философы, социологи, юристы.

До 60-х годов советологи, занимавшиеся «региональными» исследованиями, распространяли насквозь клеветническую версию об «агрессивности» советской политики, которая якобы привела к «завоеванию» национальных окраин в ходе гражданской войны и созданию «искусственных» советских республик, не имеющих будто бы своего национального статуса. Наиболее полно эта «концепция» была обоснована в книге американского историка Р. Пайпса «Создание Советского Союза. Коммунизм и национализм, 1917—1923 гг.». Впоследствии этот клеветнический тезис развивали буржуазные ученые В. Колару, Э. Карр и другие. Эта «концепция» в свое время широко использовалась правящими кругами империалистических стран в противоборстве с социализмом.

В 70-е годы произошла некоторая эволюция в трактовке этой надуманной проблемы.

они тщатся доказать, что БССР якобы была создана формально «сверху», чтобы прикрыть экспансию «русского большевизма» по отношению к Белоруссии. При этом во всех писаниях советологов проводится одна и та же мысль: трудящиеся-де не принимали никакого участия в создании Белорусской ССР. Э. Карр, например, в соответствии с логикой своих рассуждений делает вывод, будто БССР — исключительно редкий, по крайней мере в Европе, пример того, «когда принципы национального самоопределения используются в целях стимулирования отнюдь не для его удовлетворения. Белорусы получили республику, не родившись как нация и не требуя национальной государственности». Это, по мнению Э. Карра, и привело к установлению тоталитарного режима «русских большевиков» в Белоруссии.

Буржуазные советологи пол-

носятся доказать, что БССР якобы была создана формально «сверху», чтобы прикрыть экспансию «русского большевизма» по отношению к Белоруссии. При этом во всех писаниях советологов проводится одна и та же мысль: трудящиеся-де не принимали никакого участия в создании Белорусской ССР. Э. Карр, например, в соответствии с логикой своих рассуждений делает вывод, будто БССР — исключительно редкий, по крайней мере в Европе, пример того, «когда принципы национального самоопределения используются в целях стимулирования отнюдь не для его удовлетворения. Белорусы получили республику, не родившись как нация и не требуя национальной государственности». Это, по мнению Э. Карра, и привело к установлению тоталитарного режима «русских большевиков» в Белоруссии.

нина принять их, как младших братьев, может быть еще неопытных, но готовых отдать свою жизнь партийной и советской работе».

Как видно из телеграмм, В. И. Ленин не только принимал непосредственное участие в подготовке к провозглашению БССР, вникая в проводимые в связи с этим мероприятия, но и был хорошо осведомлен о стремлениях трудящихся Белоруссии. Это был один из многочисленных примеров чуткости и предупредительности, которые неизменно проявлялись В. И. Лениным по отношению к ранее угнетенным народам.

Исходя из основополагающих ленинских принципов национально-государственного строительства, выражая волю и чаяния белорусского народа, VI Северо-Западная областная конференция РКП(б), которая состоялась 30—31 декабря 1918 года в Смоленске и переименовавшая себя в I съезд Коммунистической партии Белоруссии, единодушно высказалась за создание белорусской советской государственности. Временное революционное рабоче-крестьянское правительство Белоруссии возглавил Д. Жилунович, впоследствии видный белорусский советский писатель.

Провозглашение БССР законодательно утвердил I Всебелорусский съезд Советов, состоявшийся 2—3 февраля 1919 года. В работе съезда принял участие председатель ВЦИК РСФСР Я. Свердлов. Он огласил постановление Президиума ВЦИК о признании независимости БССР. В ответ съезд единодушно принял декларацию, в которой говорилось о необходимости немедленно начать переговоры об установлении федеративной связи с РСФСР.

Провозглашение суверенной Белорусской Советской республики не означало разрыва государственных связей с РСФСР, потому что белорусский народ стремился к объединению с братскими народами Советской России на принципах пролетарского интернационализма. Установление федеративных отношений являлось выражением взаимопомощи и сотрудничества советских республик.

Так происходил процесс образования БССР. Буржуазные фальсификаторы сознательно искажают принципы ленинской национальной политики. В силу своих классовых устремлений они не хотят видеть единство стремлений бывших угнетенных народов и партии большевиков к созданию их национальной государственности. И теперь, когда эта проблема решена советской исторической наукой, советологи продолжают твердить об «искусственности» создания БССР, о якобы ущербенности ее суверенитета.

Этот миф варьируется буржуазными фальсификаторами и применительно к другим советским республикам. Национальное самосознание и национальные требования советологи измеряют степенью межнациональных трений, накалием борьбы за самостоятельное государственное существование. Но эта тенденция, как известно, присуща капиталистическому строю. История национально-государственного строительства в нашей стране, как справедливо считают советские исследователи, есть история становления и развития целесообразных государственных форм для сотрудничества и сплочения равноправных народов, расцвета их экономики и культуры. Именно эту тенденцию и не хотят замечать «знатоки» Советского Союза.

Многие откровенные идеи советологов — не изобретение. Они были сформулированы противниками социализма еще в первые годы Советской власти. Их в свое время пропагандировали белоэмигранты.

[Продолжение следует].

Николай СТАШКЕВИЧ

ТУПИКИ СОВЕТОЛОГИИ

Классовые противники социализма, как отмечалось в Отчетном докладе ЦК КПСС XXVI съезду партии, участвую в своих поражениях, начали действовать более изощренно и коварно. Эволюция «региональных исследований» проходила в направлении усложнения конструкций, придания им внешнего наукоподобия. В принципе буржуазные советологи ничего нового не изобрели: главной теоретической посылкой осталось признание все того же национализма доминирующей чертой во взаимоотношениях советских народов.

В США в 1975 году вышел «Справочник основных советских национальностей». В предисловии к нему, написанном «крестным отцом» современного антикоммунизма Р. Пайпсом, отмечалось, что целью этого издания является показ несостоятельности советской национальной политики, отрицающей, по его мнению, суверенитет советских республик. Не секрет, что Р. Пайпс признает лишь такие формы национальных отношений, которые построены на началах подчинения и подавления национальной свободы народов. Поэтому в справочнике анализ национальных отношений в СССР дается через призму привычных буржуазным советологам категорий и понятий «экономического универсализма» и «хозяйственной специализации советских республик выдвигается за «односторонность» в их развитии, а межреспубликанские экономические связи — за средства «дискриминационной политики доминирующей русской нации» в СССР. Применительно к советским республикам такой подход оборачивается нагромождением домыслов об их якобы «ущемленном» положении, доходящих до вывода о некоем их «колониальном» статусе. Р. Пайпс, искажая советскую действительность, заявляет, что все это якобы вызывает национализм. «Самым важным элементом, способствующим сохранению этнического чувства (национализма — Н. С.) в многонациональном государстве, — клеветнически утверждает Р. Пайпс, — является соперничество за сферы деятельности».

Эта «концепция» стала универсальной для всей современной буржуазной советологии. Буржуазные фальсификаторы пытаются распространить ее и на БССР. Прежде всего

ностью искажают цели и задачи ленинской национальной политики, весь процесс образования Белорусской ССР, отрицают участие в ее создании трудящихся, которым отводится роль пассивного, а то и недовольного наблюдателя. При этом буржуазная историография при освещении истории образования БССР игнорирует внешнеполитические обстоятельства, интервенционистские планы Антанты.

Историческая действительность опровергает все домыслы фальсификаторов. Национальная программа Октябрьской революции, закрепленная в решениях II и III Всероссийских съездов Советов, неуклонно претворялась в жизнь. Гражданская война, интервенция, происки националистической контрреволюции, отчаянная борьба с голодом и разрухой усложнили ход осуществления ленинской национальной политики. Исключительная сложность обстановки обусловила и своеобразие хода национально-государственного строительства в Белоруссии. В начале 1918 года большая часть ее территории оказалась под властью немецких войск, что привело к оживлению националистической контрреволюции. Но трудящиеся не подчинились диктату оккупантов. Под руководством большевистской партии они поднялись на борьбу против немецких оккупантов и их приспешников-националистов. Трудящиеся не только осуждали, но и активно боролись против националистической контрреволюции, которая стремилась оторвать Белоруссию от Советской России. С каждым месяцем росло, набирало силу подпольное и партизанское движение. Развернувшаяся борьба трудящихся Белоруссии против иностранных захватчиков обнажила суть политики националистических партий и организаций, пытавшихся найти общий язык с оккупантами. Белорусские рабочие и крестьяне убеждались, что нет у них другого пути, кроме прочного союза Белоруссии с Советской Россией. Это был и путь осуществления национальных чаяний белорусского народа.

В конце 1918 года, когда после Ноябрьской революции в Германии с советской территории началось изгнание немецких оккупантов и на Украине, в Литве, Эстонии, Латвии образовались советские республики, был поставлен и вопрос о создании советской национальной государственности белорусского

народ. Эту идею поддерживали широкие трудящиеся массы, общественные организации. Еще в июне 1918 года Всебелорусский съезд беженцев, который проходил в Москве, высказался за создание национальной государственности белорусского народа. 13 августа 1918 года на собрании в Петрограде эту идею поддержали белорусы-моряки Балтийского флота. Они заявили, что «вся Белоруссия по духу своего белорусского народа, по своему историческому прошлому и по ходу Великой Русской революции является неотъемлемой частью Российской Федеративной республики, в которую она должна войти как автономное государственное целое». Положение Белоруссии, ее судьба волновали белорусов, где бы они ни жили. Подобные резолюции принимали крестьянские съезды, собрания. 21-23 декабря 1918 года в Москве конференция белорусских коммунистических сек-

ций приняла решение об образовании белорусского советского правительства. За самоопределение Белоруссии высказался и такой авторитетный орган власти, как Минский губернский революционный комитет, образованный 10 декабря 1918 года в освобожденном от кайзеровских войск Минске. Эта же позиция была близка Минскому Совету рабочих депутатов и ряду других Советов Белоруссии.

В официальных документах — постановлениях собраний трудящихся, в резолюциях волостных и уездных съездов Советов, политических и общественных организаций, в которых ставилась проблема восстановления Советской власти в Белоруссии, в той или иной мере получило отражение и национальный момент. Формы, в которых трудящиеся выявляли стремление строить свою государственность, были различные. Но одно было бесспорно — это нерасторжимость союза Белоруссии с Советской Россией, стремление трудящихся отстаивать завоевания социалистической революции. Во всех резолюциях, в которых выдвигалась идея самоопределения Белоруссии в союзе с Советской Россией, еще конкретно не говорилось о формах этого союза. Определить форму этого союза трудящимся Белоруссии помог ЦК РКП(б).

Признавая необходимость самоопределения Белоруссии, ЦК РКП(б) по предложению В. И. Ленина признал необходимым провозгласить независимую, суверенную советскую республику, 25 декабря 1918 года это решение было передано наркомом по делам национальностей И. Сталиным в Смоленск по телеграфу А. Мясникову — председателю Северо-Западного обкома РКП(б). В телеграмме указывалось: «ЦК партии решил по многим соображениям, о которых говорить не приходится, согласиться с белорусскими товарищами на образование Белорусского Советского правительства. Вопрос этот решен и обсуждать уже не приходится». А 29 декабря 1918 года И. Сталин от имени ЦК РКП(б) направил в обком телеграмму, в которой призывал руководящих его работников с должным вниманием встретить представителей белорусских коммунистических секций и Белнаркома. «Сегодня выезжают в Смоленск белорусы, — сообщал в телеграмме И. Сталин, — везут с собой Манифест. Просьба ЦК партии и Ле-

— На VI з'ездзе мастакоў СССР, які адбыўся ў канцы 1983 года, быў прыняты Зварот да мастакоў свету з заклікам змагацца за мір, супраць ядзернага вар'яцтва і вайны. Як ён успрыняты замежнымі майстрамі выяўленчага мастацтва?

— На пасяджэннях міжнародных арганізацый ЮНЕСКО — Асацыяцыі выяўленчага мастацтва і Асацыяцыі мастацкіх крытыкаў і мастацтвазнаўцаў савецкія прадстаўнікі давалі да ведама ўсіх прысутных гэты заклік савецкіх мастакоў. Мы заклікалі майстроў мастацтва, незалежна ад іх нацыянальнай прыналежнасці і палітычных перакананняў, ад эстэтычных поглядаў і схільнасцей, сваёй творчасцю, грамадскай дзейнасцю ўнесці ўклад у прадухіленне ядзернай катастрофы — мацаваць дружбу і супрацоўніцтва паміж народамі... І наш Зварот з'яўшаўся гарачы водгук.

Што датычыць савецкіх майстроў выяўленчага мастацтва, то яны ўспрымалі і ўспрымаюць барацьбу за захаванне міру як сваю кроўную і важнейшую задачу. Яны аддадуць гэтай барацьбе ўсю сваю энергію, талент і натхненне.

— У выступленнях кіраўнікоў Саюза мастакоў СССР, і

ВАЖНЕЙШАЯ ЗАДАЧА МАСТАКА — АДВЕСЦІ ПАГРОЗУ ЗНІШЧЭННЯ ПЛАНЕТЫ

НЕПАХІСНАЯ ПАЗІЦЫЯ

Таір САЛАХАЎ, першы сакратар Праўлення Саюза мастакоў СССР, адказвае на пытанні карэспандэнта Агенцтва друку Навіны.

— У прыватнасці, ваішых, у артыкулах вядомых прадстаўнікоў савецкай творчай інтэлігенцыі часта сустракаецца выраз «гуманізм мастацтва». Што ўкладваецца ў гэты паняцце сёння?

— Гуманізм, як вядома, — светапогляд, прасякнуты любоўю і павагай да чалавечай годнасці. Сацыялістычны гуманізм — гэта яшчэ і барацьба за чалавека і яго жыццё. Сёння няма больш важнай задачы, чым барацьба за мір, і таму наша творчасць набывае асаблівую грамадскую значнасць. Важна, каб голас кожнага мастака-грамадзяніна гучаў у поўную сілу яго таленту. Змест яго твораў павінен несці страшны заклік: адвесці пагрозу знішчэння планеты. Яго творчасць павінна выхоўваць мужнасць і стойкасць у барацьбе з сіламі рэакцыі і агрэсіі. Так і толькі

так я і мае калегі разумеюць задачу мастака-гуманіста.

— Якія магчымасці выяўленчага мастацтва ў сённяшняй сітуацыі? Узмацняецца ці змяняецца сіла яго ўздзеяння на розумы і сэрцы людзей?

— Сіла мастацтва вялікая, і яго задача заўсёды і ўсюды — садзейнічаць узаемаразуменню паміж народамі. Дзейнасць мастацтва закладзена ў самой прыродзе мастацкага вобраза. Вопыт мастацтва сацыялістычнага рэалізму паказвае, што дзясяткі выдатных нашых майстроў, пераканаўчасць іх твораў у многім залежаць ад здольнасці мастака ў фактах і падзеях рэальнай рэчаіснасці ўбачыць гарызонты будучыні, магчыма, нават у нечым яго апыраць. Гэта непасрэдна звязана з адносінамі мастака да свету, з усведамленнем асабістага дачынення да падзей, з ясным

выказаннем яго грамадзянскай пазіцыі. У сваіх творах мы не проста адлюстроўваем жыццё, мы выступаем носьбітамі грамадскіх ідэалаў.

— Заходнія апаненты савецкай культуры сцвярджаюць, што, выступаючы за грамадска значнае, сацыяльна-актыўнае мастацтва, савецкія мастакі разглядаюць яго толькі як сродак для вырашэння пазастэтычных задач...

— Гэта, зразумела, няпраўда. Мы высока цэнім мастацтва, але не за тое, што яно дае магчымасць для адцягнення ўвагі ад сур'ёзных спраў, а за тое, што яно валодае непаяторнымі, толькі яму ўласцівымі магчымамі пазнання і пераўтварэння рэчаіснасці і самога чалавека. Мы цалкам згодны з Пікасо, які сказаў: «Не, жываціс не павінен быць толькі ўпрыгажэн-

нем жыцця. Жываціс — зброя міру!» Гэта традыцыя грамадзянскага служэння мастака свайму народу, перадавым сілам грамадскага прагрэсу, барацьбе за свабоду, мір і дэмакратыю ўласцівая ўсім сапраўды вялікім культурным творам чалавецтва.

— А калі перайсці непасрэдна да вашай творчасці, што азначае для вас быць сучасным у мастацтве?

— Па-мойму, быць сучасным у мастацтве — зусім не значыць ператварацца ў лаўца прыкмет часу. Быць сучасным — значыць умець выказаць самае асноўнае, тое, што ты добра ведаеш, любіш, разумееш у сваёй эпосе. Мае карціны — гэта іменна тое, што мяне хвалюе, што мне па-сапраўднаму дорага, што я добра ведаю і люблю. Што датычыць партрэта на жанру, у якім я асабліва часта выступаю, то ў ім, вядома, важна падабенства з арыгіналам, і ўсё-такі не гэта з'яўляецца вызначальным пачаткам. Мясце асабіста цікавіць сутнасць чалавека, яго ўнутраны стан. Я гляджу на працу, скажам, камп'ютэра гэтак жа, як і на працу рабочага, у мяне аднолькава вобразнае ўспрыманне і таго, і іншага. Бо ў аснове характару кожнага з іх ляжыць адно і тое ж — творчасць.

НА СЦЭНЕ БЕЛАСТОКА

Тэатральны сезон 1984 года ў разгары. І хоць польскія тэатры па-ранейшаму ўдзяляюць вялікую ўвагу сваёй і сусветнай класіцы, у тым ліку рускай, на сцэнах розных тэатраў усё часцей з'яўляюцца і п'есы сучасных савецкіх драматургаў. У Аполі з пачатку сезона ў тэатры імя Каханюскага ідзе п'еса Р. Горына «Забывец Герастрат». Радамскі драматычны тэатр адзначыў пяцігоддзе свайго існавання п'есай «Успамін», у Кельцах пастаўлена п'еса Ч. Айтматова і К. Мухамеджанова «Узыходжанне на Фудзіям». У дзіцячых і лялечных тэатрах розных гарадоў з вялікім поспехам ідуць спектаклі на п'есах Я. Шварца, Л. Усцінава, Г. Усача, Я. Чапавецкага і іншых савецкіх аўтараў.

І вось новая прэм'ера. Драматычны тэатр імя А. Венгеркі ў Беластоку паказаў п'есу маладога беларускага драматурга Аляксея Дударова «Парог». Сярод першых глядачоў прадстаўнікі Міністэрства культуры і мастацтва ПНР, карэспандэнты сродкаў масавай інфармацыі,

група пісьменнікаў, якія жылі ў Беластоку, члены літаратурнага таварыства «Белавежа», якія пішуць на беларускай мове. Прысутныя цёпла сустрэлі п'есу, якую ажыццявіла нядаўня выпускніца Кіеўскага тэатральнага інстытута Мірыям Александровіч-Краско. Ёй жа належыць і пераклад п'есы на польскую мову. «Гэта п'еса, — гаворыць рэжысёр спектакля, — прыцягнула нашу ўвагу, таму што закранае важныя грамадскія праблемы. Аўтар і мы хочам паказаць, што нельга жыць толькі для сябе, бо гэта прыводзіць да самаразбурэння, да таго, што ў крытычны момант жыцця побач не будзе нікога, хто працягнуў бы руку дапамогі. Парог — гэта мяжа паміж добром і злом, а кожны з нас павінен у прынцыпе пастаянна выбіраць паміж гэтымі сіламі, можа быць толькі не ў такіх выключных сітуацыях. У п'есе аўтар таксама шукае адказ, што ў нашы дні ёсць дабро, а што зло».

Галоўны рэжысёр тэатра Т. Александровіч у гутарцы пасля спектакля сказаў, што яны і ў далейшым думаюць рэгулярна прадстаўляць глядачам Беластока п'есы савецкіх аўтараў, асабліва з суседняй Беларусі.

В. ДУНІН.

ЗНАЁМІМ З ТВОРЧАСЦЮ МАЛАДЫХ

ГЭТА ТОЛЬКІ ПАЧАТАК

У оперным мастацтве вельмі рэдка бывае, каб вядучую партыю на прэм'еры даручылі зусім маладому спеваку. Дзень нараджэння новага спектакля — асаблівае свята, і гонар удзельнічаць у ім, як правіла, аспрэчваюць лепшыя з лепшых. Да прэм'еры спывак ідзе доўгім шляхам шматгадовай напружанай работы, ніспыннага пошуку і ўдасканалення. І калі ўсё ж бывае, што прэм'еру аддаюць камуніст-небудзь з пачынаючых артыстаў, то гэта перш за ўсё гаворыць пра яго талент і творчыя магчымасці. Імяна так дэбютавала ў якасці салісткі Вялікага акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР маладая спявачка Наталля Руднева, тады яшчэ студэнтка Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. Гэта было вясной 1981 года на прэм'еры оперы Вердзі «Рыгалета», дзе Руднева выканала партыю Маддалены.

У той памятны вечар зала тэатра была поўная. Публіка, як гэта бывае звычайна на такіх спектаклях, была ў асноўным «тэатральная», якая любіць і ведае оперу, разбіраецца ў асаблівасцях і тонкасцях гэтага складанейшага віду мастацтва, пастаянна сочыць за новымі работамі прызнаных майстроў і першымі крокамі маладых спевакоў.

Роля Маддалены ў оперы невялікая, але пры гэтым надзвычай каларытная і... каварная. Яна патрабуе ад спявачкі грымозных вакальных навывкаў, а кароткі сцэнічны час, у які жыве Маддалена, — вялікага артыстычнага майстэрства, умения некалькімі штырхамі стварыць паўнакроўны вобраз.

— Гэты спектакль я буду помніць усё жыццё, — расказвала пазней Наталля Руднева. — Работа над партыяй Маддалены была дазволена мне ў якасці студэнцкай практыкі. І таму, калі даведлася, што назначана на прэм'ерны спектакль, проста не паверыла. Занадта гэта было для мяне нечаканым.

Менавіта з Маддалены пачаўся спіс оперных партый маладой спявачкі, але ўсё ж гэты спектакль быў не першым у яе творчай біяграфіі. На сцэну Вялікага тэатра оперы і балета БССР Н. Руднева выйшла ў 1972 годзе ў якасці артысткі хору.

— Я вырасла ў Куйбышаўе. Мае бацькі працавалі на авіяцыйным заводзе, і я ў дзяцінстве марыла стаць інжынерам. Але мне вельмі падабалася спываць, і я з задавальненнем хадзіла на заняткі школьнага хору, а таксама ў хор Палаца піянераў, дзе з намі займалася былая оперная спявачка. Менавіта яна, калі я стала старэйшай, пастойліва ўгаворвала мяне сур'ёзна заняцца спевамі. Пасля заканчэння школы я паступіла на вакальнае аддзяленне Куйбышаўскага музычнага вучылішча. На выпускны экзамен да нас прыехаў галоўны хормайстар опернага тэатра з Мінска Аляксей Кагадзееў, які запрасіў мяне працаваць у хоры. Восць гады і адбылося маё першае знаёмства са сцэнай і глядачамі. Шю спектакль «Залаты пеўнік» Рымскага-Корсакава. Помню, што сцэна накіравалася на мяне тады такой вялікай, што я адчувала сябе амаль карлікам.

Але з часам я асвойталася. Старэйшыя таварышы ўсяляк памагалі нам, навічкам, і адначасова строга ацэньвалі кожны крок у рабоце.

Цяпер я разумею, як многа дае спеваку оперны хор. Тут вучышся ансамблем спевам, чысціні інтанацыі, набываеш вялікую сцэнічную практыку.

Пасля трох гадоў работы ў хоры Н. Руднева паступае ў Беларускаю кансерваторыю на вакальны факультэт. І ўжо ў час вучобы атрымлівае

пераканаўчы перамогі на адказных міжрэспубліканскіх конкурсах маладых вакалістаў.

— Першы конкурс, у якім мне давалася ўдзельнічаць, быў прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння латышскага кампазітара Альфрэда Калныніна, — расказвае Наталля Руднева. — Натуральна, што ён праходзіў на радзіме кампазітара, у Рызе, а праграма яго ўключала творы Калныніна. Падрыхтоўка і сам удзел у конкурсах — справа няпростая. Апрача непасрэдных вучэбных заняткаў, даводзілася многа працаваць над спецыяльнай праграмай, а потым ужо на конкурсе, вытрымаць сур'ёзную канкурэнтную барацьбу. Нездарма ж гавораць, што вакальныя конкурсы, як спартыўныя спаборніцтвы, выйграе той, хто лепш падрыхтаваны, у каго больш вытрымкі, стойкасці, душэўных сіл. У Рызе журы прысудзіла мне другое месца.

А праз год я ўдзельнічала ў чарговым конкурсе, які праходзіў у Мінску. Тут я стала лаўрэатам першай прэміі разам са спеваком з Вільнюса Арвідасам Маркаўскасам.

Пасля заканчэння кансерваторыі прайшло два гады. Да статкова пералічыць тое, што зрабіла маладая спявачка, каб увайці сабе ступень на працавітасці, адданасці любімай прафесіі. Падрыхтаваны і выкананы складанейшыя партыі Леся і Вясны ў «Снягурачцы» Рымскага-Корсакава, Любі ў «Свай легендзе» Смольскага, Канчакоўны ў «Князі Ігары» Барадзіна, Княгіні ў «Русалцы» Даргамыжскага, Міхаліны ў «Новай зямлі» Семянякі і шэраг невялікіх партый; запісана на радыё некалькі праграм з твораў беларускіх кампазітараў; з групай музыкантаў, якую ўзначальваў Ігар Лучанок, зрабіла паездкі з канцэртнамі да працаўнікоў Сібіры і маракоў Паўночнага флоту.

Гэта толькі пачатак, першы крок на складаным творчым шляху. Але яны дазваляюць спадзявацца, што ў Беларускай вакальнай мастацтве неўзабаве ва ўсёй паўнаце загучыць голас самабытнай спявачкі.

Наталля ПЕРВЯКОВА.
НА ЗДЫМКУ: Н. РУДНЕВА ў ролі Леся ў спектаклі «Снягурачка» М. Рымскага-Корсакава.

Малады балгарскі рэжысёр, дыпломнік Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута Аляксандр Карадымаў паставіў на сцэне Рускага тэатра БССР імя М. Горкага п'есу балгарскага пісьменніка Іярдана Радзікава «Спраба палёту». У нашай краіне яна яшчэ не ставілася. Спектакль выклікаў цікавасць мінскіх глядачоў і гасцей беларускай сталіцы.

НА ЗДЫМКАХ: артысты Р. ЯНКОЎСКІ, А. БЯЛОЎ, І. РАЖБА і рэжысёр А. КАРАДЫМАЎ.

Фота У. КРУКА.

КРАЙ ЛЮБЫ, РОДНЫ

НАША ІМЯ ДАБРОМ УСПАМ'ЯНЕ

АСВЕТНІЦА З ЛАТГАЛІ

Імя Вольгі Нікановіч-Сахаравай сёння вядома не вельмі шырокаму колу аматараў літаратуры. Письменніца-драматург, чалавек прагрэсіўных поглядаў, яна належыць да беларускіх літаратараў, якія жылі ў буржуазнай Латвіі.

Нарадзілася В. Нікановіч 15 чэрвеня 1884 года на Лепельшчыне ў вёсцы Казанойцы, недалёку ад Чашнікаў. Дзяцінства будучай письменніцы прайшло сярод беларускага працоўнага люду. Мова бацькоў і прададаў, казкі, песні, легенды і паданні, створаныя народам, сталі для яе бясконца дарагім скарбам, якім Вольга Нікановіч даражыла ўсё жыццё і які жыў у яе пазычную і драматургічную творчасць.

У 1901 годзе В. Нікановіч скончыла Полацкую дзяржаўную гімназію і паехала ў горад Люцын (цяпер — Лудза Латвійскай ССР) працаваць настаўніцай мясцовай прыходскай школы для дзяўчат. Тут яна неўзабаве пазнаёмілася з Сяргеем Сахаравым, настаўнікам Люцынскага гарадскога вучылішча, будучым вядомым беларускім фалькларыстам і этнографам і выйшла за яго замуж.

З гэтым горадам звязана і яе сталая літаратурная праца письменніцы. В. Нікановіч-Сахаравы піша інсцэніроўкі і п'есы для вучнёўскіх пастановак. Надзвычайны поспех мела «Птушка на волі», якая першы раз была пастаўлена ў 1927 годзе на аматарскай сцэне Дзвінскай беларускай гімназіі, а затым ставілася самадзейнымі гурткамі ў беларускіх вёсках Латгаліі (Паўднёва-ўсходняя частка Латвіі) і ў Заходняй Беларусі, студэнтамі беларускіх гімназій у Наваградку, Клецку і Радашковічах. Спектакль «Птушка на волі» вабіў гледачоў рэалістычным паказам жыцця латгаліцкіх беларусаў, глыбокім раскрыццём унутранага свету вясковай моладзі, якая змагалася за сваё шчасце і правы.

Шырокай папулярнасцю карысталася таксама п'еса «На По-

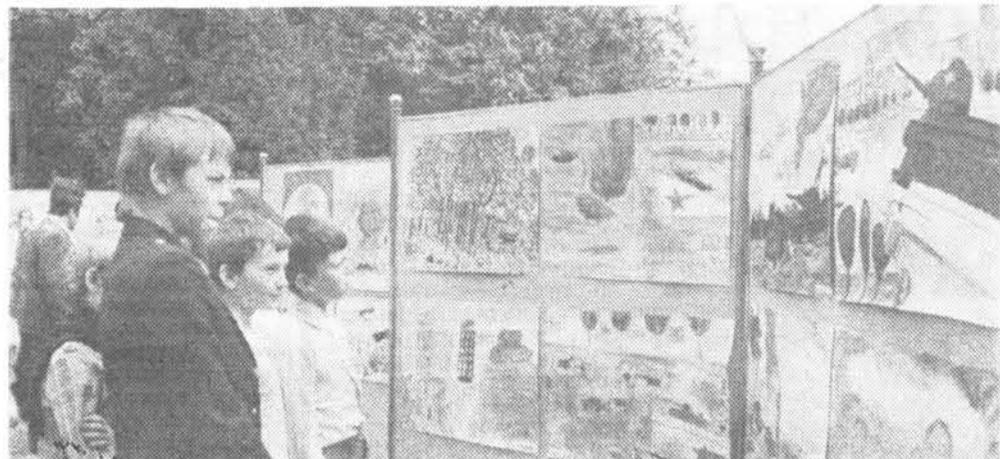
лацкім замчышчы», у аснову якой быў пакладзены раманычны сюжэт пазмы Янкі Купалы «Сон на кургане». Паспеху спрыяла і музыка кампазітара Кастуса Галкоўскага, які спецыяльна для гэтай п'есы апрацаваў некалькі народных мелодый.

Неаднаразова ставіліся на сцэнах беларускіх гімназій у Дзвінску, Люцыне і ў іншых беларускіх школах у Латвіі п'есы «Ліст да прэзідэнта», «Аксюткіна ёлка», «Маладыя пабегі».

Некаторыя свае творы письменніца змяшчала на старонках рыжскай газеты «Голас беларуса», у зборніку вершаў гуртка маладых беларускіх паэтаў Латвіі «Першы крок» (1926), у часопісе «Школьная праца» і ў іншых беларускіх перыядычных выданнях. Пры жыцці асобнымі кніжкамі выйшлі ў свет толькі дзве яе п'есы — «На Полацкім замчышчы» (Дзвінск, 1928) і «Птушка на волі» («Дзвінск, 1932), астатнія драматургічныя творы распаўсюджваліся ў рукапісах.

Вольга Нікановіч-Сахаравы з вялікай радасцю сустрэла Вялікую Кастрычніцкую рэвалюцыю і вельмі перажывала захоп улады ў Латвіі буржуазіяй. Яна пільна сачыла за будаўніцтвам новага жыцця ў роднай Беларусі і ад душы радавалася нацыянальнаму і культурнаму адраджэнню свайго народа, яго поспехам у сацыялістычным будаўніцтве. «Штодня сніцца мне, як у радной старане сонца ласкай п'яніць і калдуе», — з гордасцю за свой народ пісала пэзэса ў вершы «Яму і бацькаўшчыне». Але пакідаць «асветніцкі пост» у Латгаліі, дзе жыло шмат беларускага насельніцтва, яна не магла. Тут таксама патрэбны былі культурныя сілы, каб «сеяць разумнае, добрае, вечнае». В. Нікановіч-Сахаравы, мужны барацьбіт за лепшую долю, цвёрда верыла, «што край любы, родны наша імя дабром успам'яне».

Леў МІРАЧЫЦКІ.

Шырокае развіццё атрымала ў нашай краіне самадзейная творчасць працоўных. У праходзячым цяпер у Саветскім Саюзе Усесаюзным аглядзе мастацкай творчасці працоўных прымаюць удзел тысячы калектываў і асобных выканаўцаў. Сярод іх нямаюць і дзяцей, выхаванцаў гурткоў і студый, што працуюць у Дамах і Палацах піянераў і школьнікаў, у вясковых клубах. У Гомельскім Палацы піянераў і школьнікаў вялікай папулярнасцю ў дзяцтва карыстаецца студыя выяўленчага мастацтва. Юныя мастакі зараз рыхтуюць вялікую выстаўку да 40-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Тысячы жыхароў горада і яго гасцей пазнаёмяцца з ёй у парку імя А. Луначарскага.

НА ЗДЫМКАХ: ля стэндаў выстаўкі: «Нам трэба мір» — плакат 15-гадовай Ані РУДЗЁНАК.

Фота Г. СЯМЁНАВА.

НОВАЯ ПЕРАДАЧА РЭСПУБЛІКАНСКАГА ТЭЛЕБАЧАННЯ

ТЭЛЕШОУ ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Любы фестываль — гэта абавязкова саята, яркае і прыгожае. І звычайна расказ пра яго заканчваецца традыцыйнай фразай: «Лепш адзін раз убачыць, чым сто разоў пачуць...» Але ці варта шкадаваць, што ты не змог удзельнічаць у ім? Вока тэлекамеры дазволіць пабываць у самай гушчыннай падзеі. Абагаціўшыся прыстаўкай тэле-, фестываль становіцца яшчэ больш масавай з'явай.

Размова пойдзе пра рэспубліканскі тэлефестываль узорных дзіцячых калектываў мастацкай самадзейнасці. Ён праходзіў ужо ў Брэсце і Магілёве, Гомелі і Мінску, Бабруйску і Наваполацку, Віцебску і Гродна, Усюды адкрываючы таленты і набываючы ўсё новых і новых паклоннікаў.

Фестываль цікавы тым, што ў ім удзельнічаюць не толькі хор і салісты, але і гледачы. Яны падпяваюць, у залежнасці ад сюжэта «падыгрываюць» выканаўцам. Бадай, не ў меншай ступені, чым музыканты, гледачы садзейнічаюць стварэнню святочнага настрою: шарамі, флажкамі, фестывальнымі эмблемамі яны вітаюць песню ці танец, якія ім спадабаліся. У праграме звычайна здымаецца ад паўтары да дзвюх тысяч дзяцей.

У кожнай з перадач тэлефестывалу — свой сюжэт. Як вядома, дзеці — страсныя паклоннікі мультфільмаў і лялечных спектакляў. Любімыя героі становяцца аб'ектамі для пераймання ў імпрывізаваных дзіцячых гульнях. Таму на кожную перадачу здымачная група за-

прашае «госця» — любімага кіна-, тэле- ці літаратурнага героя, якому ўсе рады і які памагае вядучаму развесяліць гледачоў. У адным выпадку гэта клоун, у другім — Карлсан, а можа яшчэ быць Снягурачка, Бураціна, нават Бармалей і старая Шапакляк. Да таго ж у зале сядзяць разам з публікай тэатральныя лялькі. І тады адбываюцца казачныя цуды: Шапакляк «праплывае» над залай, з капелюша фокусніка раптам вылезе маленькі слонік, выканаўца футбольнай песенькі маланкава пераапрацеца ў спартыўны касцюм, а ў мячы... акажацца смачны торт, вядучы прама з каруселі трапіць на сцэну, і фея ператворыцца ў Снягурачку. Фестываль — краіна цудаў. Акрамя тэлефокусаў, тут паказваюць і сапраўдныя фокусы. Не дарэмна ж у фестывалі ўдзельнічаюць і юныя выхаванцы цыркавых студый.

Так што ж гэта, праграма-шоу? Калі хочаце, так. І займаецца, на наш погляд, ні ў якім разе не перашкаджае выхаванчым задачам перадачы.

Вось пяць п'ес, што прыйшлі на Беларускае тэлебачанне. Тут і прызнанні ў любові. А. Куп з Брэста: «Перадача выдатная! Я атрымала асалоду ад песень, танцаў. Прыгожа выконваюць іх дзеці! І па-майстарску зроблена сама праграма!» Н. Назаравы з Гомеля: «Добра, што вы прыдумалі такую перадачу — не проста канцэрты, а яркую, святочную праграму для дзяцей, дзе можна убачыць дэсяцігненні лепшых калектываў рэспублікі, і пасмяяцца, і адпа-

чыць». Прыйшлі і мілыя дзіцячыя вершы, адрасаваныя аўтарам перадачы і яе героям. Атрымана дзесяткі малюнкаў і паштовак, у якіх малыя з усёй сур'ёзнасцю віншуюць Карлсана з днём нараджэння, жадаюць яму здароўя, сонца і міру. Вельмі многа водгукаў, дзе адзначаюцца любімыя выканаўцы, і ва ўсіх п'есках, дарослых, дзіцячых, кароткіх, доўгіх, сустракаецца адна і тая ж фраза: «Мне вельмі падабаецца перадача «Фестываль, фестываль, фестываль».

«Фестываль» не проста цікавы жанр музычнай тэлеперадачы. Ён дае даволі поўнае ўяўленне аб узорнай дзіцячай музычнай самадзейнай творчасці ў рэспубліцы, дазваляе параўнаць вынікі працы многіх дзіцячых калектываў — а іх больш за шэсцьдзесят у Беларусі. Перадача адкрыла нямаюць самабытных калектываў са своеасаблівым рэпертуарам і арыгінальнай манерай выканання. Тут можна ўспомніць ансамбль песні і танца Магілёўскага палаца піянераў і школьнікаў, духава аркестр Дома піянераў Бабруйска, ансамблі народнага танца «Расінка» Палаца культуры брэсцкага электрамеханічнага завода, песні і танца Палаца піянераў і школьнікаў Гомеля, песні і танца «Камарыкі» з Наваполацка і многія іншыя. Кожная перадача — гэта і стымул для далейшага развіцця самадзейнасці. Фестываль папулярнызуе як народныя песні і танцы, так і новыя творы беларускіх кампазітараў для дзяцей.

Ала АГАРКАВА.

У ВАДЫ КАПОДЗЕЖНАЙ— АДМЫСЛОВЫ СМАК

З ЧЫСТАЙ КРЫНІЦЫ НАПІЦЦА

Струменіць, віруе, цячэ — не выцічэ крышталінай чысціні вада з крыніцы. Так і цягне кожнага панаштаваць яе на смак. А смак у яе адмысловы, і жыўці яна людзей і жывёл, рэкі і азёры.

Здаўна вада прываблівала, прыцягвала да сябе людзей. Самыя старадаўнія паселішчы мясціліся каля азёр, рэк, ручаёў і крыніц. А ці мала сёння песень і вершаў славіць крыніцы? Нашы продкі ў далёкім мінулым не толькі славілі, але часам і абагаўлялі іх. Хіба ж мала было на Беларусі святых крыніц і студыяў? І ці мала ўзнікла санаторыяў і дамоў адпачынку ля крыніц з гаючай вадой! Нагадаем, напрыклад, санаторыі «Нарач», «Жданоўчы», «Бярэсце». Аднак размова далей пойдзе аб пітной вадзе, без якой не можа быць жыцця. Вось таму з даўніх часоў з такой павагай адносіліся людзі да празрыстых крыніц. Калі чалавек знаходзіў дзесьці крынічку, ён клапаціўся абкладваць яе каменнямі або абносіць невялікім зрубам, рабіў пачоб лавачку. Інакш кажучы, мецца, дзе знаходзілася крыніца, выдзялялася, каб падарожнік мог заўважыць, напіцца вады і адпачыць. Такая павага і любоў

да прыроды не забыта і нашымі сучаснікамі. Так, на Дзіржыншчыне (наваколле былога Койданава) усе крыніцы мясцовай ўлады ўзялі на ўлік, а грамадскія арганізацыі і добраахвотнікі іх някеспка ўпарадкавалі.

Калі прыроднай крыніцы не было, то капалі штучную — будавалі студню, не зважаючы на тое, што цыкла побач рака. Рачная вада не раўня крынічнай. Будавалі студні на баку вясковай вуліцы або і сярод яе. Асабліва ўвага ўдзялялася выбару месца для студні, бо капаць абы дзе нязручна: вада можа аказацца глыбока. Галоўнае — знайсці выданосную «жылу» (пласт) і выйсці на яе. Вопытныя капальнікі ведалі, нямаюць прыкмет аб глыбінні залегання грунтовых вод. Звярталі ўвагу, дзе расце малачай, дзе перш-наперш увечары паўстае туман, дзе гусі на пустым месцы сядуць начаваць і г. д.

Капанне шчыльна і будаўніцтва калодзежа ручным спосабам вымагала пэўных затрат. Для гэтай работы неабходна было не менш двух чалавек: адзін капае, другі падмае на паверхню вядро з зямлёй. Капалі да таго часу, пакуль не стане фанта-

(Заканчэнне на 8-й стар.).

НОВАЯ ЭКСПАЗІЦЫЯ

У Полацкай карціннай галерэі пачала працаваць выстаўка, на якой прадстаўлены

творы маладых беларускіх мастакоў М. Бушчыка, І. Кашкурэвіча, А. Кузняцова, І. Цыркунова. Гэта ўжо дванацятая выстаўка ў карціннай галерэі з дня яе адкрыцця. У лютым споўнілася тры гады, як пом-

нік архітэктуры XVIII стагоддзя Багаўленскі сабор пачаў сваё новае жыццё. Галерэя стала цэнтрам культурнага жыцця горада: тут праводзіцца тэматычныя вечары, лекцыі, пасяджэнні клуба творчай моладзі.

З ЧЫСТАЙ КРЫНІЦЫ НАПІЦЦА

(Заканчэнне.
Пачатак на 7-й стар.)

ніць вада. Калі ж вада толькі сачылася (паверхневыя воды), то стараліся іх затрымаць і капалі глыбей. Дно калодзежа звычайна выкладвалі каменнем, а сценкі ўмацоўвалі бярвёнамі або каменнямі.

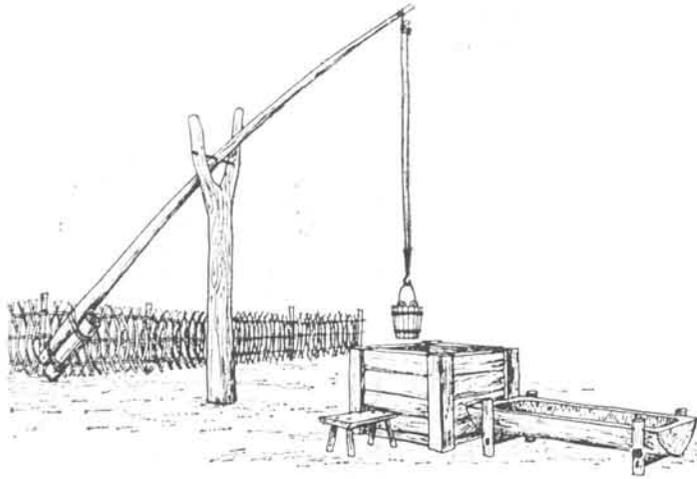
На Беларусі ёсць нямала ўзвышшаў, дзе дабыць ваду цяжка. У такіх месцах калодзежы капалі ў лагчынах, ярах, часам нават за вёскай (Рабушкі Мінскага і Высокае Аршанскага раёнаў). Здаралася, што адзін калодзеж быў на ўсю вёску. У пазнейшы час гаспадары імкнуліся мець свой калодзеж на падворку.

У мястэчку абшчыны калодзеж звычайна ставілі на плошчы і абносілі плотам. Застрэшак старанна ўпрыгожвалі. Адзін з іх, дзіўны калодзеж у Браславе, аб'яўлены помнікам архітэктуры.

У наш час студні можна сустрэць не толькі на вуліцы, на падворышчы, але нават і ў сёлах (як, напрыклад, у вёсцы Садавічы Капыльскага раёна).

З вялікай павагай адносіцца народ да студні, называючы яе калодзеж, калодзець, крыніца, апяваючы яе ў песні.

Вывучаючы калодзежы, можна заўважыць самыя разнастайныя прыёмы народнага дойлідства, якія змяняліся з цягам часу. Студні з драўлянымі сценкамі былі распаўсюджаны па ўсёй Беларусі. Дзе-нідзе захаваліся да нашых дзён калодзежы, якія, як помнікі, адлюстроўваюць старажытныя спосабы іх будаўніцтва. Вось, напрыклад, дубовы—дуплянка, які поцць жыхароў вёскі Кабэлка, што каля Брэста. Відаць, і сама назва калодзеж паходзіць ад слова «калода», з якой вынальвалі кадоўб. Можна меркаваць, што першымі калодзе-

жамі былі прыродныя крыніцы, у якіх выкопвалі невялікае паглыбленне і апускалі калоду з дуплом. Пазней сталі капаць штучную крыніцу—студню, апусціўшы ў глыбокую шчыльную доўгую дубовую калоду.

Любога можа зацікавіць і прыцягнуць увагу студня-крыніца, што знаходзіцца за вёскай Камуна, на беразе ракі Пціч (ў самым вярхоўі яе). Тут на крыніцы, што цячэ з-над гары, паставілі зруб, накрыты двухсхільным застрэшкам, адгарадзілі. Глядзіш на яго, і прыгадваецца народная песня:

Стаіць студня тыновая,
У ёй вада зімовая,
Зімовая, зімучая,
Маё сэрца кіпучае.

Вада ў студні заўжды свежая, халодная, сподзёная. Тут нельга не нагадаць, што сподзёная, студзень і студня—словы аднаго кораня.

Драўляныя праёмы студні будавалі раней з некалькіх ярусаў вертыкальных плашак. Студню з плашак, а пазней і зрубную называлі ў народзе «тыновай».

Найбольш дасканалая будова студняў зрубная, якая

рублася з дыляў, бярвёнаў і брускоў. Гэтыя студні шырока распаўсюджаны на Беларусі. Дрэва і камень—гэта матэрыялы, якія ўпершыню навучыліся выкарыстоўваць чалавек у старажытнасці. Дрэва лягчэй было апрацаваць, і было яно ўсюды. З каменем было цяжэй. На Гродзеншчыне ў некаторых вёсках з каменя рабілі невялікія пабудовы: платы і нават студні. Традыцыя класіфікацыі праёму студні з каменя ідзе можа нават з сівых стагоддзяў, калі старажытны чалавек аздобліваў натуральныя крыніцы трапіўшым пад руку каменнем-матэрыялам. У вёсцы Падбалонце Зэльвенскага раёна ўжо не адно пакаленне наталіе смагу вадою са студні, збудаванай з каменя, не абы-якога, а толькі клінападобнай формы. Майстры ўкладвалі яго так, што тупыя канцы ўціскаўся ў грунт, а востры выходзіў у праём студні. Такім чынам, кожны камень быў трывала зацвёрнуты паміж двума і не мог вылізнуць пад напорам зямлі—дасягалася раўнавага паміж цяжам грунту і сценкамі студні. Надземная частка такіх

каменных збудаванняў звычайна была зрубная.

У XX стагоддзі на будаўніцтве стаў шырока прымяняцца бетон. Яго пачалі выкарыстоўваць і на калодзежы. Сталі «біць трубы»—рабіць бетонныя кольцы, якія пасля апускалі адно на адно (звычайна больш дзясці) у выкапаную глыбокую яму і замацоўвалі.

Спосабы пад'ёму вады з калодзежаў не такія ўжо разнастайныя, як тая надземная надбудова студні, што пэўным чынам звязана з над'ёмным механізмам і заўжды прыцягвае ўвагу падарожніка сваім непаўторным абліччам. Калісьці, калі вада была зусім блізка ад паверхні зямлі, яе зачэрпвалі вядром або другім посудам, крыху глыбей—відро апускалі на палцы з сукам, яшчэ глыбей—на тычцы з сукам або буску, або на вяроўцы. У старажытнасці ваду падымалі з дапамогай «жураўля»—механізма, які складаецца з сахі (ствала дрэва з развілінай), звода і вочапа. Вочап заканчваўся кручком, на які вешалі відро. Каб драўлянае відро лёгка апускалася ў ваду, яго акоўвалі металічнымі абручамі або падвешвалі жалезнае грузіла. У пазнейшы час ваду падымалі з дапамогай корбы, накручваючы на калодку ланцуг або вяроўку. Калодзежы калісьці зусім не закрывалі, а пасля сталі рабіць простыя закрывкі або трохсхільныя застрэшкі розных фасонаў.

Надкалодзежныя збудаванні маляўніча ўпісваліся ў вясковы пейзаж. Побач з калодзежам стаяла калодка для вядра і карыта, у якое налівалі ваду для скаціны.

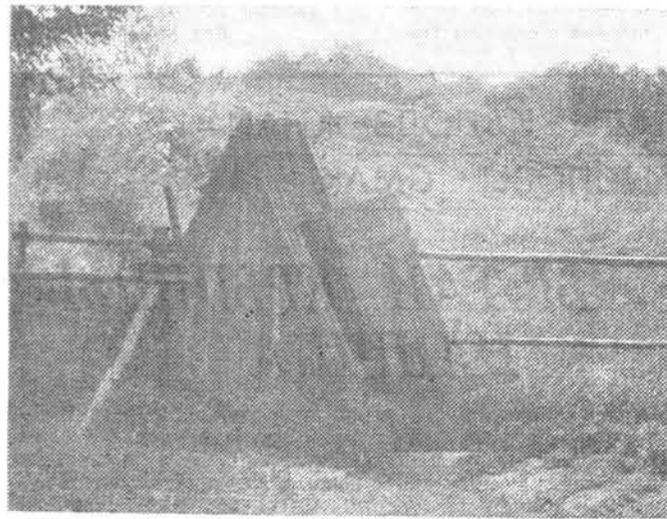
У Нясвіжскім, Стаўбцоўскім, Дзяржынскім і Капыльскім раёнах цяпер распаўсюджаны надземныя надбудовы вежападобнай формы, якія выічае астрыё, сцяжок або флюгер. Збоку калодзежнай вежы—дзверцы, праз якія бяруць ваду.

У наш час як у гарадах, так і ў вёсцы на змену калодзежам прыйшоў водаправод. Ён надзейна ўкараніўся ў быт, але так і не змог зусім выцесніць студню. Усё ж вада ў студні куды смачнейшая, чым з водаправоднага крана.

Сямён БАРЫС,
этнограф.

НА ЗДЫМКАХ: калодзеж з жураўлём; калодзеж на крыніцы на беразе Пцічы каля вёскі Навы Двор; зрубны калодзеж і жэрдачны плот каля яго ў вёсцы Уюны Быхаўскага раёна.

Фота аўтара.

БАБРЫ Ў ГОРАДЗЕ

Гэты ціхі куток на Свіслачы не выпадкова аблюбаваў мінскі аматар-рыбалоў В. Урублеўскі. Паварот ракі каля гарбарнага завода «Большавік» хаваецца ў цяністых вербах. Тут не раз чакала рыбалова ўдача. Аднойчы раніцай ён стаіць на любімым месцы ў чаканні клёву. Раптам цёмныя парусы ўсплеск вады. В. Урублеўскі павярнуўся і ўбачыў звярка, які плыў уздоўж берага. Сумненняў не было—бабёр.

Аматар-рыбалоў стаў чаццей наведваць бераг Свіслачы, уважліва назіраць за «госцем». Неўзабаве выявіў, што ціхі куточак спадабаўся не аднаму, а двум звяркам. Тут яны пабудавалі з галля вярбы, трыснягу, сухой травы ўтульную хатку. Знехадзяцца ў ёй, як правіла, калі надыходзіць змрок і заціхае гарадскі шум. Днём бабры больш часу праводзяць пад вадою, у норах.

Як апынулася сям'я баброў у рысе горада? Супрацоўнікі секцыі аховы дзікіх жывёл рэспубліканскага савета Беларускага таварыства аховы прыроды абследавалі месца засялення звяркоў. Яны вывучылі звычкі баброў і зрабілі вывад: у Свіслачы пасяліліся параўнаўча маладыя звяркі, іх узрост—прыкладна два-тры гады. Відаць, мінулым спякотным летам у нізоўі ракі пагоршыліся ўмовы іх жыцця, і яны накіраваліся ўверх па вадзе. Як мяркуюць вучоныя, змена «прапіскі» пакуль не зрабіла ўплыву на жывіцкі дзейнасць прышэльцаў.

Н. ЧЭПЕЛЕЎ.

Гумар

— Максім, чым ты займаешся?
— Пішу сабе пісьмо.
— Так, і што ты сабе пішаеш?
— Гэтага я пакуль не ведаю, я атрымаю яго заўтра раніцай.

Бабуля звярнула вяртэньку варэнне і дае ўпучцы накаштаваць.
— Ну як, ці салодкае варэнне? — пытае бабуля.
— Такое салодкае, што ажно кіслае, — адказала ўпучка.

— Метр дваццаць! — кажа бацька, памераўшы рост сына.
— Усяго толькі? — здзіўляецца сын.
А колькі ж ты хацеў бы?
— Два сорок!

Прыбраўшы ў пакой, маці просіць маленькую Аленку, каб тая аднесла швабру.
— А куды яе падзець? — пытае маяя.
— Пастаў у куток.
Аленка ставіць швабру і кажа:
— Швабру пакаралі, бо яна была непаслухмяная.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП,
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага
Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі.
Зак. 982

(ПОРТ)

ЗБОРНАЯ каманда Савета Саюза па футболе, якую цяпер узначальвае Эдуард Малафееў, правяла таварыскі матч са спартсменамі Англіі на стадыёне Уэмблі.

Гульня завяршылася перамогай нашай каманды з лікам 2:0. Першы мяч у вароты англічан правёў мінскі дынамавец Сяргей Гоцманаў.

БОЛЬШ за ўсіх—восем залатых медалёў заваявалі савецкія барцы вольнага стылю на юніёрскім чэмпіянаце Еўропы.

У вагавай катэгорыі да 48 кілаграмаў вызначыўся гамбальчанін Нараір Айвазян, які перамог усіх сваіх сапернікаў.

А віцэчанін Ігар Каньгін стаў пераможцам буйнага міжнароднага турніру барцоў

класічнага стылю ў ФРГ, які сабраў асілкаў з 16 краін свету. І тут агульнакамандную перамогу атрымала зборная СССР. На яе ліку сем вышэйшых узнагарод з васьмі.

У РЫМЕ прайшоў лёгкаатлетычны матч жаночых каманд СССР, Венгрыі, Італіі і Польшчы.

Восем відаў з чатырнаццаці выйгралі нашы спартсменкі. Лепшы вынік на дыстанцыі 1 500 метраў паказала мінчанка Равіла Аглятзінава.

САПРАУДНЫМ упрыжэннем міжнародных спаборніцтваў штангістаў у Францыі стала выступленне атлетаў другой цяжкай вагі Аляксандра Гунышава з Таганрога і Аляксандра Курловіча з Гродна.

А. Курловіч у рыўку фіксуе 210,5 кілаграма, што на 2 кілаграма вышэй сусветнага рэкорда. Але А. Гунышаў

пакарае штангу вагой 211 кілаграмаў і перамагае ў гэтым практыкаванні. Спартсмен з Таганрога адначасова ўстанавіў сусветны рэкорд у суме двухбор'я—465 кілаграмаў.

ПРАКТЫЧНА ўсе мацнейшыя вяслярныя СССР прынялі ўдзел у першынстве краіны.

Зноў парадаваў нас неаднаразовы чэмпіён Алімпійскіх гульняў мінчанін Уладзімір Парфяновіч. На дыстанцыі 1000 метраў ён у складзе чацвёркі байдарачнікаў заваяваў залаты медаль. Яшчэ адну вышэйшую ўзнагароду для каманды Беларусі заваяваў гамбальчанін Віктар Пусеў—байдарка-двойка.

У КІЕВЕ прайшоў чэмпіянат СССР па плаванию.

Ірына Ларычова з Гродна перамагла на дыстанцыі 400 метраў з новым рэкордам краіны—4 минуты 11,29 секунды. Яна стала бронзавым прызёрам у плавании на 100 метраў вольным стылем.